

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ
και του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΗΜΑΘΙΑΣ

Αριθμός έκδοσης 50
Δεκέμβριος 2008 - Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2009

ΤΕΥΧΗ

ISSN 1106 5354

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

πρόεδρος - Δήμαρχος Βέροιας
ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΟΥΣΟΥΛΤΖΟΓΛΟΥ - ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ
αντιπρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΚΑΡΗΣ
μέλη
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΑΜΑΛΙΑ ΠΑΠΑΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΑΛΗΣ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΣΑΡΡΗ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

διευθυντής
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ
προϊστάμενος οικονομικού-διοικητικού
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ
προϊστάμενος προγραμματισμού-παραγωγής
ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
προϊσταμένη εκπαιδευτικού
ΟΛΓΑ ΜΥΛΩΝΑ
προϊσταμένη επιχειρησιακού σχεδιασμού
ΝΑΝΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ
τεχνικοί σκηνής
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΑΛΜΠΑΝΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΥΦΛΙΔΗΣ
τεχνικός ήχου
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ
καθαρίστριες
ΓΕΩΡΓΙΑ ΠΑΜΠΟΥΚΑ
ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ
γενικών καθηκόντων
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΤΑΝΤΖΟΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΕΡΡΟΣ
ηλεκτρολόγος
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΕΛΑΛΙΔΗΣ
βιβλιοθηκονόμος
ΒΟΥΛΑ ΚΟΤΣΑΛΟΥ - ΠΑΠΑΡΗ

Δ.Τ.Ρ.-ΕΞΩΦΥΛΛΟ: κλίμαξ, Βέροια

Τηλ. 23310 24984 • Fax: 23310 75124

e-mail: vangelisoik@gmail.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΜΟΝΤΑΖ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ:

TYPE PRESS Ν. Καραμανλίδης, Ν. Νικομήδεια

Τηλ. 23310 90234

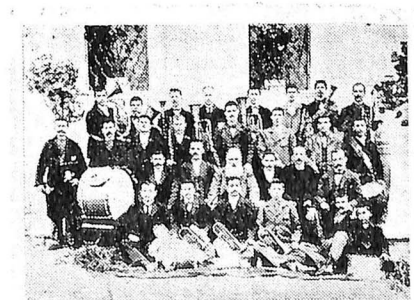
Εξώφυλλο αφιερωμένο
στα 50 τεύχη του περιοδικού

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Αριθμός έκδοσης 50
Δεκέμβριος 2008 - Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2009

Ιδιοκτήτης
ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Εκδότης
ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ
Διευθυντής Γιάννης Καμπούρης
Υπεύθυνη σύνταξης Χαρά Λάμπρη
Υπεύθυνος τυπογραφείου Νίκος Καραμανλίδης

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Αφιέρωμα: Γιώργος Καλογήρου 2

Επιθετικότητα - Βία στον κόσμο των παιδιών 13
Ειρήνη Αναγνώστου

Το σχέδιο πόλης Βέροιας 16
των Έρτσου και Μακρυδήμα
Δημήτρης Μάρτος

Τοπική Ιστορία: όρια και ορισμοί 25
Σοφία Ηλιάδου - Τάχου

Σύγχρονη ελληνική ζωγραφική 28
Μπίκας Παναγιώτης

Ιστορία του θεάτρου στη Βέροια 30
Νίκος Μανούδης

Σκιές της πόλης - βιβλιοπαρουσίαση 33

Γιώργος Καλογήρου

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Γεννήθηκε στη Βέροια από Βεροιώτες γονείς. Τελείωσε το Λύκειο και σπούδασε πιάνο και θεωρητικά της Μουσικής αρχικά στη Βέροια, στο ωδείο του Μαρίνου Βασιλειάδη, και στη συνέχεια στη Θεσσαλονίκη με τον καθηγητή του Κρατικού Ωδείου της συμπρωτεύουσας Φώτη Ζερβόπουλο.

Υπηρέτησε στο Δήμο Βέροιας επί 23,5 χρόνια από τα οποία τα 20 περίπου κατέχοντας τη θέση του προϊσταμένου - Διευθυντή των Διοικητικών και Οικονομικών Υπηρεσιών.

Ίδρυσε την τοπική εβδομαδιαία εφημερίδα «ΒΕΡΟΙΑ» και ήταν συνιδιοκτήτης, συνεκδότης και διευθυντής της από το 1972 μέχρι και το 1995.

Από το 1996 ασχολείται συστηματικά με τη μουσική (σύνθεση, ενορχήστρωση, δισκογραφία).

Είναι παντρεμένος με την Βεριώτισσα Άννα Καλογήρου-Τσικερδάνου, και έχει δύο θυγατέρες.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Σε πολύ μικρή ηλικία παρακολουθεί, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, μαθήματα κιθάρας με δάσκαλο τον Γιώργου Ζαμπούνη.

Με τη βοήθεια της κιθάρας του γράφει, σε μικρή επίσης ηλικία, τα πρώτα τραγούδια του, «σκηνοθετώντας» και παρουσιάζοντας σε διάφορες εκδηλώσεις σκετσάκια, κυρίως σατυρικά, με «ηθοποιούς» τα δύο μικρότερα αδέλφια του.

Την πρώτη δημόσια εμφάνιση με συνθέσεις του κάνει το 1956 στα πλαίσια της εκδήλωσης «ΒΕΡΟΙΑ, ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΦΩΣ» που οργάνωσε ο Τουριστικός Όμιλος Βέροιας. Στην εκδήλωση αυτή παρουσιάστηκαν τραγούδια του σε στίχους Μιχάλη Μαρμαρά με το «Τρίο Βέροια» (Π. Καρανίκας, Ν. Καλαϊτζής, Α. Καλογήρου) και με την ορχήστρα του Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας Βορείου Ελλάδος υπό την διεύθυνση του μαέστρου Μενέλαου Σπάθη.

Την ίδια χρονιά, παίρνει μέρος στο 5° Φεστιβάλ Ελαφρού Τραγουδιού της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσ/νίκης με τη σύνθεση «Άσπρα Φτερά» σε στίχους Μιχ. Μαρμαρά. Το τραγούδι διακρίθηκε και κυκλοφόρησε σε δίσκο από τη «Music – Box – C.B.S», με ερμηνευτές τη Ζωίτσα Κουρούκλη και τον Τέρη Χρυσό. Τα «Άσπρα Φτερά» γνώρισαν μεγάλη επιτυχία τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Για το τραγούδι αυτό ο Νίκος Μαστοράκης έγραψε στη «ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ»

(φύλλο 17ης Σεπτ/ρίου 1965) ότι «συγκέντρωσε τα περισσότερα χειροκροτήματα από όλα τα τραγούδια στο Φεστιβάλ (32'') και χάρισε τις πρώτες νότες δροσιάς στη γενική κατήφεια των τραγουδιών που ακούστηκαν».

Σημειωτέον ότι στο ίδιο Φεστιβάλ της Δ.Ε.Θ. συμμετείχαν με συνθέσεις τους οι Γ. Κατσάρος, Στ. Κουγιουμτζής, Ν. Μαυρουδής, Α. Σπάθης, Γ. Σπανός, Γ. Ανδρεόπουλος και άλλοι γνωστοί συνθέτες, ενώ μεταξύ των ερμηνευτών ήταν οι Τ. Μαρούδας, Κλ. Δενάνδρου, Γ. Ζωγράφος, Ν. Μάνου, Γιοβάννα, Λ. Παπάς, Σ. Παναγόπουλος, Κ. Χωματά κ.α.

Το 1966 παρουσιάζει τραγούδια του σε στίχους Μ. Μαρμαρά και Στ. Σβαρνόπουλου στο θερινό χώρο του Κέντρου «Εληά» Βέροιας υπό την αιγίδα του Δήμου Βέροιας στα πλαίσια του Φοιτητικού τριήμερου. Τη συναυλία παρακολούθησαν περισσότεροι από χίλιοι θεατές – ακροατές.

Την ορχήστρα διηύθυνε ο Σταύρος Κουγιουμτζής ερμηνευτές δε ήταν η διεθνούς τότε φήμης τραγουδίστρια Σούλα Μπιρμπίλη, ο Βεροιώτης Πέτρος Καρανίκας, το «Τρίο Βέροια» και ο Τ. Καρατζιβούδης. Η συναυλία περιλάμβανε και το κύκλο των τραγουδιών «Αστροφεγγιές» (ο κύκλος του εικοσιτετράωρου) σε στίχους και κείμενα του Μιχ. Μαρμαρά.

Την ίδια χρονιά παίρνει για δεύτερη φορά μέρος στο Φεστιβάλ Ελαφρού Τραγουδιού της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης με τη σύνθεση «Ντυθήκαμε την άνοιξη» σε στίχους Μ. Μαρμαρά. Το τραγούδι ερμήνευσαν οι Άντζελα Ζήλια και η Λόλα Τσακίρη.

Το 1968, στα πλαίσια των Βεροιώτικων γιορτών «ΒΙΚΕΛΕΙΑ», που οργανώνει ο Δήμος Βέροιας, παρουσιάζει συνθέσεις του σε συναυλία με ορχήστρα επίλεκτων μουσικών πανελλήνιας εμβέλειας υπό την Διεύθυνση του γνωστού Μασέστρου Τάκη Αθηναίου. Ερμήνευσαν οι Ζωίτσα Κουρούκλη, Πόπη Αστεριάδη και Κωστής Χρήστου. Τους στίχους των τραγουδιών έγραψαν οι Βεροιώτες στιχουργοί – ποιητές Στ. Σβαρνόπουλος, Μιχ. Μαρμαράς, Ορ. Σιδηρόπουλος, Γαβρ. Χριστοφορίδης, Ν. Αδαλόγλου, Αποσπερίτης, Νεφέλη και Γ. Καλογήρου.

Την ίδια χρονιά (1968) γράφει τη μουσική των γυμναστικών επιδείξεων των Γυμνασίων Αρρένων και Θηλέων Βέροιας, που πραγματοποιήθηκαν στο Εθνικό Γυμναστήριο.

Το 1969 συμμετέχει για τρίτη φορά στο Φεστιβάλ Ελαφρού Τραγουδιού της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσ/νίκης με τη σύνθεση «ΣΗΜΕΡΑ» σε στίχους Μιχ. Μαρμαρά.

Το τραγούδι την πρώτη βραδιά ήρθε τρίτο με ερμηνευτές τον Τέρη Χρυσό και τον Κωστή Χρήστου.

Τη χρονιά αυτή μεταξύ των συνθετών που διεκδικούσαν βραβείο ήταν και οι Γ. Χατζηνάσιος, Κ. Ξενάκης, Κ. Κλάβας, Ν. Ζαχά, Τ. Βοσκόπουλος, Ν. Δανίκας κ.α.

Το «ΣΗΜΕΡΑ» κυκλοφόρησε σε δίσκο από την PAN-VOX.

Το 1969 επίσης πραγματοποιείται στη Βέροια (Κινηματοθέατρο Καπρίνη) συναυλία με συνθέσεις του σε στίχους Στ. Σβαρνόπουλου, Δ. Μανίκα,

Ορ. Σιδηρόπουλου, Αποσπερίτη, Ν. Αδαλόγλου, Μ. Μαρμαρά, Τ. Ζάννου, Λ. Τζαφερόπουλου και Γ. Καλογήρου. Την Αθηναϊκή 10μελή ορχήστρα διηύθυνε ο μάεστρος Τάκης Αθηναίος. Τα τραγούδια ερμήνευσαν οι Π. Αστεριάδη, Τάμμου, Π. Μήλας και Ν. Αντωνίου. Η συναυλία έγινε στα πλαίσια των ετήσιων γιορτών «ΒΙΚΕΛΕΙΑ» με οργανωτή το Δήμο Βέροιας.

Το 1971, στα πλαίσια των «ΒΙΚΕΛΕΙΩΝ» γιορτών του Δήμου Βέροιας, πραγματοποιείται στο Κινηματοθέατρο «ΠΑΛΛΑΣ» Βέροιας συναυλία λαϊκής και ελαφράς μουσικής με συνθέσεις του Γιώργου Καλογήρου, του Απ. Καλδάρη, του Μ. Χατζηδάκη, του Γ. Πετσίδα, του Γ. Γκούμα και του Γ. Χατζηνάσιου ο οποίος και διηύθυνε την ορχήστρα του Αθηναϊκού Κέντρου «ΣΤΟΡΚ».

Τα τραγούδια ερμήνευσαν ο Γιάννης Πάριος, η Δήμητρα Γαλάνη, ο Γιώργος Γερολυμάτος, η Έλενα Κυρανά, η Λίτσα Σακελλαρίου και ο Μάριος.

Τους στίχους των συνθέσεων του Γ. Καλογήρου έγραψαν οι Βεροιώτες Στ. Σβαρνόπουλος, Απο-

ΦΩΤ.: Η Ζωίτσα Κουρούκλη και ο Κωστής Χρήστου ερμηνεύουν συνθέσεις του Γ. Καλογήρου, σε συναυλία που πραγματοποιήθηκε το 1968 στο κινηματοθέατρο «ΚΑΠΡΙΝΗ» Βέροιας. Διευθύνει ο μάεστρος Τάκης Αθηναίος.

σπερίτης, Μ. Μαρμαράς και Ν. Αδαλόγλου. Την ίδια χρονιά (1971) γράφει τη μουσική των Γυμναστικών επιδείξεων του ανωτέρου Κύκλου του Γυμνασίου Αρρένων Βέροιας.

Το 1972 γράφει τη μουσική στη Μουσική Ηθογραφία του Στ. Σβαρνόπουλου «ΜΑΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΛΑΟΙ». Το έργο παρουσιάστηκε με επιτυχία στο Κινηματοθέατρο «ΚΑΠΡΙΝΗ»

της Βέροιας στα πλαίσια των γιορτών «ΒΙΚΕΛΕΙΑ» με οργανωτή το Δήμο Βέροιας.

-1973: Συναυλία Γ. Καλογήρου στο «ΠΑΛΛΑΣ» με τον Δάκη, τις αδελφές Μπρόγιερ και άλλους καλλιτέχνες.

1979: Γράφει τη μουσική και τα τραγούδια του παιδικού θεατρικού έργου του Γιάννη Ξανθούλη «ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΜΠΡΕΛΑΣ» που ανέβασε το «Μακεδονικό Θέατρο». Το έργο σκηνοθέτησε ο Οδ. Γωνιάδης ο οποίος και συμμετείχε στη διανομή των ρόλων μαζί με τον Παύλο Γεωργιάδη και άλλους επαγγελματίες ηθοποιούς.

1980: Κάνει τη μουσική επιμέλεια στο έργο του Δημ. Ψαθά «ΦΩΝΑΖΕΙ Ο ΚΛΕΦΤΗΣ» που ανέβασε το «Μακεδονικό Θέατρο» σε σκηνοθεσία Οδ. Γωνιάδη. Τους ρόλους ερμήνευσαν γνωστοί ηθοποιοί μεταξύ των οποίων και οι Βεροιώτες Οδ. Γωνιάδης και ο Γ. Ταϊπλιάδης.

1981: Κάνει τη μουσική επιμέλεια στο θεατρικό έργο του Γ. Χαραλαμπίδη «ΣΤΑΣΗ ΛΥΣΙΑΤΡΕΙΟΥ» που ανέβασε το «Μακεδονικό Θέατρο». Η σκηνοθεσία ήταν του Οδ. Γωνιάδη και τους ρόλους ερμήνευσαν οι ηθοποιοί Παύλος Γεωργιάδης, Α. Λεοντίδου, Γιάννης Παπαθύμιος,

ΦΩΤ. 1: 1965. Το ΤΡΙΟ ΒΕΡΟΙΑ τραγουδάει με τη διεθνούς φήμης, τότε, τραγουδίστρια Σούλα Μπιρμπίλη, συνθέσεις του Γιώργου Καλογήρου, σε συναυλία στο θερινό χώρο της ΕΛΗΑΣ Βέροιας.

ΦΩΤ. 2: Ο Γ. Καλογήρου (δεξιά) με τους τραγουδιστές Τέρη Χρυσό και Μαίρη Οικονόμου που ερμήνευσαν το 1965, στο Φεστιβάλ Τραγουδιού της Δ.Ε.Θ. το τραγούδι «Άσπρα Φτερά» σε στίχους Μιχ. Μαρμαρά.

Ε. Γεωργιάδου και Ν. Μανουσάκη.

1982: Κάνει τη μουσική επιμέλεια στο θεατρικό έργο του Σπ. Παπαδογιώργου «ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΚΥΡΙΑΚΗ» που ανέβασε το «Μακεδονικό Θέατρο». Τους ρόλους ερμήνευσαν οι ηθοποιοί Παύλος Γεωργιάδης, Γιάννης Παπαθύμιος, Σογ. Αρμάου, Μαρ. Λιναράκη και Οδ. Γωνιάδης που είχε και τη σκηνοθεσία.

1983: Γράφει τη μουσική για το θεατρικό έργο του Γρηγ. Ξενόπουλου «Ο ΠΟΠΟΛΑΡΟΣ» που ανέβασε το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.) Βέροιας.

Σκηνοθέτησε ο Πάνος Γλυκοφρύδης και τους ρόλους ερμήνευσαν οι Δημ. Μαυρόπουλος, Φ. Ζαρίκος, Π. Γεωργιάδης, Θ. Μελετίδης, Τζ. Σκαρλάτου κ.α.

Γράφει τον Ύμνο της Ποδοσφαιρικής Ομάδας της Βέροιας που γυρίστηκε σε δίσκο 33 στροφών

και ακούγεται στους αγώνες και στα μηνύματα της Π.Α.Ε. «ΒΕΡΟΙΑ». Από την άλλη πλευρά του δίσκου ηχογραφήθηκε η σύνθεσή του «Παιδική Γειτονιά» σε στίχους Στέλιου Σβαρνόπουλου. Το τραγούδι ερμηνεύεται από χορωδία και ορχήστρα.

Το 1987 κάνει τη μουσική επιμέλεια στο θεατρικό έργο του Γρ. Ξενόπουλου «ΣΤΕΛΛΑ ΒΙΟΛΑΝΤΗ» που ανέβασε το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Βέροιας σε σκηνοθεσία Πάνου Γλυκοφρύδη.

Τους ρόλους ερμήνευσαν οι Αραμπατζόγλου, Μ. Μάλλιου, Π. Καλπάκογλου, Ε. Μαρκογιάννη, Κ. Ρηγόπουλος και Τ. Σκαρλάτου.

Το 1988 κυκλοφόρησε από τη VEROFON ο δίσκος (L.P.) «ANNA» με δέκα συνθέσεις του Γ. Καλογήρου σε στίχους του ίδιου και του Μιχ. Μαρμαρά. Τα τραγούδια ερμήνευσαν οι Μαρία Δημητριάδη, Αγγελική Μπαζίγου και οι Βεροιώτες Γιάννης Τσιροφίδης, Μαρία Τσιροφίδου, Π. Καρανίκας, Ν. Καλαϊτζής και το «ΤΡΙΟ ΒΕΡΟΙΑ». Την ενορχήστρωση έκανε ο μάεστρος Τάσος Καρακατσάνης.

Το 1990 έγραψε σε στίχους του Μιχ. Μαρμαρά τον «Ύμνο της Αμφικτιονίας Ανιχνευτών '90». Ενορχήστρωσε ο Γρηγόρης Μωυσιάδης και ερμήνευσε ο Θεσσαλονικιός τραγουδιστής Χρήστος Σώκος.

Το 1991 κάνει τη μουσική για το θεατρικό έργο του William Gibson «ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ» που ανέβασε το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Βέροιας σε σκηνοθεσία Π. Γλυκοφρύδη.

Πρωταγωνίστησαν οι γνωστοί ηθοποιοί Γιώτα Φέστα και Χάρης Σώζος.

Το 1998 κυκλοφορούν δύο προσωπικοί του δίσκοι (C.Ds) με τίτλους «ΟΡΧΗΣΤΡΙΚΑ 1» και «ΟΡΧΗΣΤΡΙΚΑ 2». Οι δύο δίσκοι περιλαμβάνουν 22 ορχηστρικές συνθέσεις ενορχηστρωμένες από τον ίδιο.

Η χορωδία Παλαιών Προσκόπων και Οδηγών Βέροιας σε συναυλίες της υπό την Διεύθυνση του μάεστρου της Παρμ. Κωνσταντινίδη ερμήνευσε συνθέσεις του Γ. Καλογήρου.

- ΙΟΥΝΙΟΣ 1999: Κυκλοφορεί ο νέος δίσκος - CD - του Γ. Καλογήρου με τίτλο ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ. Πρόκειται για ορχηστρική μετάλλαξη παραδοσιακών τραγουδιών της Βέροιας και της περιοχής της. (VEROFON).

- ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2003: Ορίζεται με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Βέροιας αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ Ο.Τ.Α. του Δήμου Βέροιας.

- ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2003: Κυκλοφορεί CD με 14 παλιά τραγούδια σε ορχηστρική απόδοση, σε ενορχήστρωση και διασκευή Γ. Καλογήρου, με τίτλο ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ.

- 2005: Είπμελείται το βιβλίο της Βούλας Χατζίκου ΒΕΡΟΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ το οποίο εκδόθηκε από το Δήμο Βέροιας και τον εκδοτικό οίκο ΦΕΡΕΝΙΚΗ.

Η έκδοση του πολύτιμου βιβλίου, που είναι γραμμένο στο γνήσιο Βεριοιώτικο ιδίωμα, έγινε με πρωτοβουλία του Γ. Καλογήρου.

Η παρουσίαση του βιβλίου πραγματοποιήθηκε στο Χώρο Τεχνών, σε επίσημη εκδήλωση, στις 19-2-2006.

- ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2008: Πραγματοποιείται στο Χώρο Τεχνών της Βέροιας εκδήλωση - αφιέρωμα στο Γιώργο Καλογήρου με τον τίτλο ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ.

Η εκδήλωση οργανώ-

ΦΩΤ.: Ο Δάκης και οι αδελφές Μπρόγκερ σε συναυλία του Γ. Καλογήρου το 1973 στο κινηματοθέατρο «ΠΑΛΛΑΣ» της Βέροιας.

θηκε από την Κοινωφελή Επιχείρηση Πολλαπλής Ανάπτυξης Δήμου Βέροιας και τον Όμιλο Φίλων Θεάτρου και Τεχνών Βέροιας.

Ακούστηκαν 15 τραγούδια και ένα ορχηστρικό, συνθέσεις Γ. Καλογήρου.

Ερμήνευσαν τραγουδιστές από τη Βέροια, Θεσσαλονίκη και Αθήνα καθώς και η Χορωδία του Δημοτικού Ωδείου Βέροιας.

Την εκδήλωση προλόγισαν η Δήμαρχος Βέροιας κ. Χαρούλα Ουσουλτζόγλου - Γεωργιάδου και ο πρόεδρος του Ομίλου Φίλων Θεάτρου και Τεχνών κ. Φώτης Σιμόπουλος.

ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Τιμήθηκε για την πολιτιστική και κοινωνική προσφορά του από τον Δήμο Βέροιας, τους Προσκόπους, τον Σύλλογο Φιλάθλων Βέροιας, τον Α.Σ. ΦΙΛΛΙΠΟΣ, τον Ροταριανό Όμιλο Βέροιας, την Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας, την Νομαρχία Ημαθίας.

Τον Οκτώβριο του 2005, με ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Βέροιας, σε δημόσια εκδήλωση, του απονέμεται το Μετάλλιο Τιμής της πόλης των Βεριαίων «για την ευδόκιμη θητεία του στο Δήμο αλλά και στην τοπική δημοσιογραφία, όπου με την ίδρυση, την διεύθυνση και την λειτουργία της εφημερίδας ΒΕΡΟΙΑ, ανέδειξε, καλλιέργησε και πρόβαλε την τοπική παράδοση και ιστορία, ασκώντας γόνιμη και δημιουργική κριτική, με λόγο ήπιο, νηφάλιο και συναινετικό, ενώ παράλληλα οι καλλιτεχνικές αναζητήσεις και δημιουργίες του πέρασαν τα όρια της Βέροιας και αποδείχθηκαν πολύτιμες στην προσπάθεια άρθρωσης και ενδυνάμωσης του τοπικού πολιτιστικού προϊόντος σε όλες τις εκφάνσεις του».

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Διετέλεσε μέλος και Πρόεδρος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Βέροιας ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.
- Διετέλεσε για τρεις περιόδους μέλος της Εφορείας της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Βέροιας.
- Διετέλεσε Πρόεδρος του ιστορικού Τουριστικού Ομίλου Βέροιας κατά την δεύτερη περίοδο της δράσης του.
- Υπήρξε μέλος τοπικών Σωματείων με κοινωφελείς σκοπούς.
- Συμμετείχε ενεργά σε πρωτοβουλίες πολιτών για την προώθηση θεμάτων σχετικών με την ανάπτυξη της Βέροιας.
- Διετέλεσε αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Πολιτιστικών Πρωτοβουλιών και Επικοινωνίας Ο.Τ.Α. του Δήμου Βέροιας (2003 - 2004)
- Δημοσιογραφεί σε εφημερίδες και περιοδικά.

Με αφορμή το αφιέρωμα στο μουσικό έργο του Βεροιώτη συνθέτη Γιώργου Καλογήρου, που οργανώθηκε από την Επιχείρηση Πολλαπλής Ανάπτυξης του Δήμου Βέροιας και τον Όμιλο Φίλων Θεάτρου και Τεχνών και πραγματοποιήθηκε, με μεγάλη επιτυχία, στο Χώρο Τεχνών στις 10 Νοεμβρίου 2008, μου ζητήθηκε να γράψω ένα άρθρο για την εν γένει πολιτιστική και κοινωνική διαδρομή του Γιώργου Καλογήρου, προκειμένου αυτό να περιληφθεί σ' ένα άλλο αφιέρωμα, στον ίδιο Βεροιώτη δημιουργό, του αξιολογότατου περιοδικού που κρατάτε στα χέρια σας.

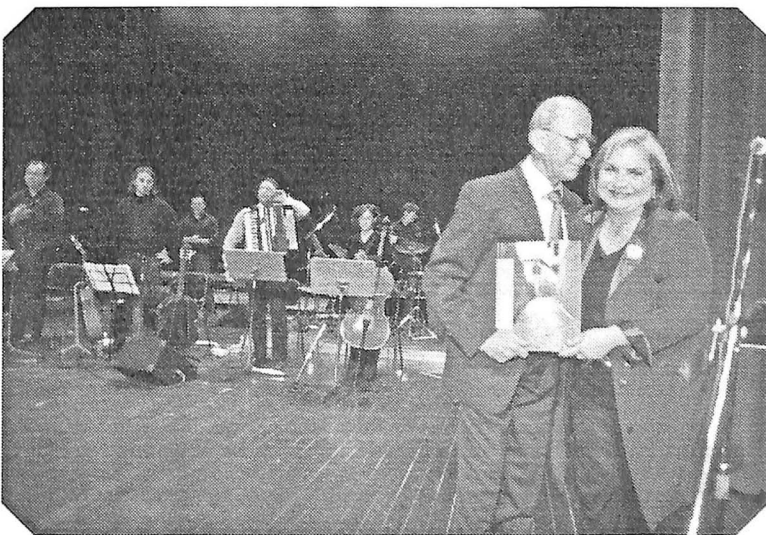
Ανταποκρίθηκα πρόθυμα στο κάλεσμά.

Αν και γνωρίζω χρόνια τον Γιώργο Καλογήρου και έχω προσωπική αντίληψη για πολλές δημιουργικές δραστηριότητές του, ήταν αναγκαίο να προστρέξω και στο προσωπικό του αρχείο για να αντλήσω στοιχεία και πληροφορίες που δεν ήξερα και να σας μεταφέρω έτσι μια, κατά το δυνατόν πληρέστερη, εικόνα της προσωπικότητάς του και των δράσεών του.

Κατ' αρχήν πρέπει να σημειώσω, για όσους δεν το γνωρίζουν, ότι ο Γιώργος Καλογήρου προέρχεται από την εποχή της άδολης προσφοράς για το κοινό καλό.

Από την εποχή που οι νέοι, οι οποίοι είχαν κάτι να δώσουν σ' αυτή την πόλη, το έδιναν πλουσιοπάροχα και με αγάπη, χωρίς να λογαριάζουν κόπο και ώρες δουλειάς και φυσικά χωρίς να υπολογίζουν ή να προσμένουν υλικό αντίκρισμα. Το μόνο τους κέρδος ήταν η ηθική ικανοποίηση που εισέπρατταν από την δημιουργία και την προσφορά στο κοινωνικό σύνολο της πόλης τους και όχι μόνο.

Ο Γιώργος της Βέροιας

ΦΩΤ. 1 : Οκτώβριος 2005. Απονομή του Μεταλλίου Τιμής της πόλης των Βεροιαίων στο Γ. Καλογήρου από το Δήμαρχο Βέροιας κ. Χρήστο Σκουμπόπουλο.

ΦΩΤ. 2: 10 Νοεμβρίου 2008. Ο Γ. Καλογήρου τιμάται από τη Δήμαρχο Βέροιας Χαρούλα Ουσουλτζόγλου - Γεωργιάδη κατά το αφιέρωμα στη μουσική του, που οργανώθηκε από τοπικούς φορείς και πραγματοποιήθηκε στο Χώρο Τεχνών Βέροιας.

Έχοντας, λοιπόν, μια τέτοια αφετηρία δεν μπορούσε παρά να συνεχίσει να προσφέρει στα κοινά με την ίδια αντίληψη και την ίδια διάθεση και στα κατοπινά χρόνια και μέχρι σήμερα.

Συνυπογράφω ανεπιφύλακτα τα λόγια που είπε ο πρώην Δήμαρχος Βέροιας και πρώην Νομάρχης Ημαθίας Ανδρέας Βλαζάκης για τον Γ. Καλογήρου: «ο ικανός άνθρωπος σε όλα ξεχωρίζει».

Πράγματι ο Γιώργος Καλογήρου ό,τι έκανε στη ζωή του το έκανε επιτυχημένα.

Υπηρετώντας επί σειρά ετών στο Δήμο της Βέροιας, ως προϊστάμενος (Διευθυντής) των Υπηρεσιών του, άφησε, κατά γενική ομολογία, άριστες εντυπώσεις για την υπηρεσιακή του κατάρτιση, την αρμονική συνεργασία του με υφισταμένους και προϊσταμένους Δημάρχους (προερχόμενους από διάφορους πολιτικούς χώρους) και την πρόθυμη εξυπηρέτηση των δημοτών.

Ο αδέκαστος ιστορικός μας Γιώργος Χιονίδης, για το πέρασμα του Γ. Καλογήρου από το Δήμο, έγραψε σε τοπική εφημερίδα, μεταξύ άλλων, ότι «το επαγγελματικό πέρασμα του Γιώργου από τις υπηρεσίες του Δήμου της Βέροιας άφησε εποχή λόγω της μοναδικής τιμιότητάς του, της υπευθυνότητάς του, της αντικειμενικότητάς του, της άριστης, επαρκέστατης, δε συγκροτήσεώς του κ.λ.π.».

Ακόμα ιδρύοντας (ουσιαστικά) και διευθύνοντας επί πολλά χρόνια την τοπική εφημερίδα «ΒΕΡΟΙΑ» υπήρξε υπόδειγμα άσπογης δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

Το Δημοτικό Συμβούλιο της Βέροιας, τον Οκτώβριο του 2005, στην ομόφωνη απόφασή του, με την οποία απένειμε στον Γιώργο Καλογήρου το Μετάλλιο Τιμής τής πόλης, τόνισε, μεταξύ άλλων, ότι «ο τιμώμενος με την διεύθυνση και την λειτουργία της εφημερίδας « ΒΕΡΟΙΑ », ανέδειξε, καλλιέργησε και πρόβαλε την τοπική παράδοση και ιστορία, ασκώντας γόνιμη και δημιουργική κριτική, με λόγο ήπιο, νηφάλιο και συναινετικό».

Ο πρώην Δήμαρχος της Βέροιας Χρήστος Σκουμπόπουλος, εξ' άλλου, χαρακτήρισε, δημόσια, τον Γ. Καλογήρου Πρύτανη της τοπικής δημοσιογραφίας.

Στο χώρο της μουσικής

Στο χώρο της μουσικής ο Γιώργος Καλογήρου, αν και ερασιτέχνης (με την έννοια ότι δεν έκανε τη μουσική επάγγελμά του για βιοπορισμό), έδωσε σπουδαίο έργο, κυρίως στη σύνθεση, ξεπερνώντας τα όρια της πόλης του και δραστηριοποιούμενος σε Πανελλήνιο επίπεδο.

Συνθέσεις του ακούστηκαν ακόμα και εκτός των Ελληνικών συνόρων.

Οι συναυλίες του στη Βέροια, στα πλαίσια, συνήθως, πολιτιστικών διοργανώσεων, είχαν πάντα μεγάλη προσέλευση κοινού και άφηναν άριστες εντυπώσεις.

Τραγούδια του σε στίχους πάντα Βεροϊέων στιχουργών, ερμηνεύτηκαν από πολλούς τραγουδιστές Πανελληνίας αλλά και διεθνούς ακτινοβολίας όπως η Σούλα Μπιρμπίλη, ο Γιάννης Πάριος, η Δήμητρα Γαλάνη, η Πόπη Αστεριάδη, ο Τέρης Χρυσός, η Ζωίτσα Κουρούκλη και άλλοι.

Οι συμμετοχές του και οι διακρίσεις του στο Φεστιβάλ Τραγουδιού Θεσσαλονίκης, επί τρεις χρονιές, πλάι σε μεγάλα ονόματα συνθετών, όπως ο Γιάννης Σπανός, ο Σταύρος Κουγιουμτζής, ο Γιώργος Χατζηνάσιος, ο Αλέκος Σπάθης, ο Τάκης Μωράκης και άλλοι, ήταν σημαντικά και πρωτόγνωρα γεγονότα για τη Βέροια και τους Βεροιώτες που τους έκαναν να νιώθουν περήφανοι.

Στον κοινωνικό τομέα

Στον κοινωνικό τομέα ο Γιώργος Καλογήρου υπήρξε επίσης μια εξέχουσα προσωπικότητα, προσφέροντας ουσιαστικό έργο και συμβάλλοντας πραγματικά στην ανάπτυξη και την πρόοδο του τόπου του.

Συμμετείχε σε διοικήσεις πλειάδας φορέων με πολιτιστικούς και κοινωφελείς σκοπούς, ενώ παράλληλα συνέβαλε, με πρωτοβουλίες του, σημαντικά ή και αποφασιστικά στην επίλυση προβλημάτων ή θεμάτων της πόλης και στην τέλεση πράξεων κοινωφελούς χαρακτήρα (διευθέτηση διαφορών μεταξύ Μητροπόλεως και Δήμου για την κατασκευή του Δημαρχείου στο παλιό Γυμνάσιο, δωρεά αρχοντικού Χατζίκου στο Δήμο της Βέροιας, δωρεά στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας μιας από τις πλουσιότερες συλλογές μουσικών δίσκων της Ελλάδας από τον Μέρκο Ψιφίκα κ.λ.π.).

Οι πρωτιές

Αξίζει να σημειώσω, πριν κλείσω, ότι ο Γιώργος Καλογήρου κατάφερε να έχει στο ενεργητικό του κάποιες σημαντικές πρωτιές που δεν πρέπει να αγνοηθούν.

Είναι ο πρώτος Βεροιώτης συνθέτης που πήρε μέρος στο Φεστιβάλ Τραγουδιού Θεσσαλονίκης και μάλιστα τρεις χρονιές, ο πρώτος, επίσης Βεροιώτης συνθέτης που μπήκε στη δισκογραφία (μέσω δισκογραφικών εταιρειών), και ο πρώτος συμπολίτης μας που τιμήθηκε για το μουσικό του έργο σε εκδήλωση, οργανωμένη από επίσημους φορείς, αφιερωμένη αποκλειστικά σ' αυτόν.

Θα κλείσω υπενθυμίζοντας ότι ο Βεροιώτης δημιουργός και ενεργός ΠΟΛΙΤΗΣ Γιώργος Καλογήρου, χαρακτηρίστηκε δημόσια ΕΥΠΑΤΡΙΔΗΣ από τον πρώην Δήμαρχο Βέροια Χρήστο Σκουμπόπουλο και (σε διαφορετικό χρόνο) από τον τοπικό δημοσιογράφο Δημήτρη Προβάδο, ενώ η σημερινή Δήμαρχος Χαρούλα Ουσουλτζόγλου - Γεωργιάδη, αφιερώνοντάς του το Λεύκωμα της Βέροιας έγραψε: «**Στο Γιώργο της Βέροιας...**».

Κι αυτά τα τελευταία λένε πολλά. Πάρα πολλά.

Θα έλεγα ότι τα λένε όλα

Θεόδωρος Πολυχρονιάδης

Δεκέμβριος 2008

ΦΩΤ.: 1969. Ο Γ. Καλογήρου μετά από μια επιτυχημένη συναυλία του, ανάμεσα στους τραγουδιστές Πόπη Αστεριάδη, Τάμμου, Πέτρο Μήλα και Ν. Αντωνίου. Αίθουσα κινηματοθέατρου «ΠΑΛΛΑΣ» στη Βέροια, στο πλαίσιο των «ΒΙΚΕΛΕΙΩΝ» εορτών που οργάνωνε ο Δήμος Βέροιας.

Ήχος HI-FI

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ, ΤΕΥΧΟΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1999

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ
Verofen

Μερικές φορές εμφανίζονται καλλιτεχνικές εκπλήξεις από εκεί που δεν το περιμένεις. Εκεί που οι ελληνικές πολυεθνικές εταιρείες κοιμούνται τον ύπνο του δικαίου και οι εγχώριες παραγωγές που μας έχουν εκπλήξει τα τελευταία χρόνια είναι σπανιότητες, αυτό εδώ το cd (προέρχεται από τη Βέροια) μας δημιουργεί τις καλύτερες εντυπώσεις. Ο ίδιος ο συνθέτης σπεύδει να δηλώσει με το άλμπουμ Μεταμορφώσεις, ότι «είναι μια απόπειρα μετάλλαξης παραδοσιακών τραγουδιών που είναι ή θεωρούνται της Βέροιας και της ευρύτερης περιοχής της, με τη χρησιμοποίηση κλασικών μουσικών μέσων ερμηνείας αλλά και της σύγχρονης περί την μουσικήν, τεχνολογίας», προσθέτοντας ότι θεώρησε πως δεν είχε δικαίωμα να χρησιμοποιήσει τους πραγματικούς τίτλους των παραδοσιακών τραγουδιών μιας και δεν παρουσιάζονται αυθεντικά και χωρίς παρεμβάσεις. Σε μια εποχή φοβερής αυθαιρεσίας και προχειρότητας (βλέπε το σχετικά πρόσφατο box set για την Ηπειρωτική μουσική) το ήθος του Γιώργου Καλογήρου μοιάζει απίστευτο. Και η αλήθεια είναι ότι, χωρίς αυτές τις εξηγήσεις, η μουσική του άλμπουμ Μεταμορφώσεις μοιάζει «καινούρια», έντονα αυτόνομη και λεπτοεπεξεργασμένη. Σ' αυτό συντέλεσαν οι μουσικοί Βαγγέλης Μπόντας στα κρουστά, τα πλήκτρα και τα φωνητικά, ο Στάθης Κιόσογλου τα πνευστά, ο Δημήτρης Γούζιος στο τσέλο, ο Άκης Στρατουδάκης στο βιολί, ο Γιάννης Καλογήρου στην ηλεκτρική κιθάρα και ο ίδιος ο συνθέτης στα πλήκτρα. Το καλλιτεχνικό ύφος είναι κομψό, μακριά από τα κλισέ του σύγχρονου, αγοραίου «έντεχνου τραγουδιού», γεφυρώνοντας τις κλασσικές δομές με τους δρόμους της παραδοσιακής μουσικής της Μακεδονίας, θυμίζοντας κάποιες φορές έργα του Μάνου Χατζιδάκι και του Βαγγέλη Παπαθανασίου (στις καλές στιγμές του). Πραγματικά αξιόλογη δουλειά.

Θανάσης Μουτσόπουλος

Γιάννης Χασιώτης, Δήμαρχος Βέροιας, (Ιούλιος 1999).

Αγαπητέ Γιώργο.

Με χαρά παρέλαβα το νέο σου δίσκο « ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ » και με ακόμη μεγαλύτερη χαρά τον άκουσα. Ήταν μια μουσική αποκάλυψη!

Θέλω να σε ευχαριστήσω πρωτίστως γιατί με την Μουσική σου μας κάνεις να αγαπάμε ακόμα περισσότερο τη Βέροια και να σε συγχαρώ παράλληλα για τις επιδόσεις σου στη Μουσική.

Πρέπει να ξέρεις ότι νοιώθουμε υπερήφανοι που η Βέροια διαθέτει ανθρώπους του δικού σου διαμετρήματος και με τέτοιο πλούτο συναισθημάτων!

Εύχομαι πάντα να εξωτερικεύεις με δημιουργικό τρόπο τις εσωτερικές σου ανησυχίες και να μας προσφέρεις Μουσικά Έργα που να μας γοητεύουν και να μας κάνουν υπερήφανους ως Βεροιώεις!

Ανδρέας Βλαζάκης πρώην Δήμαρχος Βέροιας και Νομάρχης Ημαθίας, 17-6-99.

(Για το έργο ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ).

Αγαπητέ Γιώργο

Ο ικανός άνθρωπος σε όλα ξεχωρίζει. Τα θερμά και ειλικρινή μου συγχαρητήρια γι' αυτή τη θαυμάσια δουλειά σου.

Σου εύχομαι δύναμη για τη συνέχιση της προσπάθειας.

Η πόλη, ο Νομός μας και η πατρίδα μας έχουν ανάγκη από ανθρώπους που δημιουργούν και προσφέρουν πάντα με ανιδιοτέλεια όπως ο Γιώργος Καλογήρου.

Νίκος Μαστοράκης, δημοσιογράφος,

σε κριτική του για το φεστιβάλ Τραγουδιού της Δ.Ε.Θ., στην Αθηναϊκή εφημερίδα «ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ» στις 17-9-1965.

.... Τα « Άσπρα φτερά » που τραγούδησαν η Μαίρη Οικονόμου και ο Τέρης Χρυσός - ιδιαίτερα δημοφιλής στη Θεσνίκη - σαφώς «Χαιζηδακίζοντα», συγκέντρωσαν τα περισσότερα χειροκροτήματα από όλα

τα τραγούδια του Φεστιβάλ (32΄) και χάρισαν τις πρώτες νότες κάποιας δροσιάς στη γενική κατήφεια των τραγουδιών που ακούστηκαν..

Χαρούλα Ουσουλτζόγλου - Γεωργιάδη, Δήμαρχος Βέροιας,

προλογίζοντας την εκδήλωση αφιέρωμα στη μουσική τον Γ. Καλογήρου, που οργάνωσαν η Κοινωνική Επιχείρηση Πολλαπλής Ανάπτυξης Δήμου Βέροιας και ο Όμιλος Φίλων Θεάτρου και Τεχνών, στο Χώρο Τεχνών στις 10-11-2008.

... Η πόλη στο Γιώργο Χρωστάει Σε μια εποχή που τα προβλήματά μας περισσεύουν και η καθημερινότητα τείνει να μας συμπαρασύρει όλους στο διάβα της, μια υπόκληση στις μνήμες, στους ανθρώπους, στην κουλτούρα μας, στους κρυμμένους θησαυρούς της ντόπιας παραγωγής, είναι κυριολεκτικά ζωγόνα, γιατί, εκτός των άλλων, μας κάνει να σεβαστούμε τους εαυτούς μας, σεβόμενοι την πόλη μας την οποία συχνά την κακοποιούμε, σεβόμενοι τους ανθρώπους της που συχνά, δυστυχώς, τους προσπερνάμε

Χρήστος Σκουμπόπουλος, Δήμαρχος Βέροιας,

σε δημόσια ομιλία του, στις 15-2-2006.

... Ευχαριστούμε τον Βεροιά ευπατρίδη και πρύτανη της τοπικής δημοσιογραφίας κύριο Γιώργο Καλογήρου, για την καθοριστική συμβολή του στην πραγματοποίηση αυτής της δωρεάς...» Σ.Σ. πρόκειται για τη δωρεά στο Δήμο του Αρχοντικού Χατζίκου.

«ΑΛΛΑΓΗ» Εφημερίδα της Βέροιας. 21-5-1979,

σε κριτικό σημείωμα για το Θεατρικό έργο «Τα θαύματα της ομπρέλας» του Γιάννη Ξανθούλη, που ανέβασε το ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ.

...Η μουσική του κ. Καλογήρου (εκτελεσμένη από την μπάντα του Στρατού!) ήταν η έκπληξη της παράστασης. Δεν υπηρέτησε απλώς, αλλά πολλές φορές έσωσε τα κείμενα...

Γιώργος Τσαλέρας, πρ. Δήμαρχος Βέροιας,

σε άρθρο του για το φοιτητικό τριήμερο στην τοπική εφημερίδα «ΛΑΟΣ» στις 12-9-1966.

...Η μουσική του Γιώργου Καλογήρου, του νέου συνθέτη με την αναμφισβήτητη ευαισθησία, το φιλότιμο και το πηγαίο ταλέντο, σε πολλά του τραγούδια μιλά, τότε χαρούμενα και τότε λυπημένα, με γλώσσα που φτάνει ευθεία, ίσαμε την καρδιά του ακροατή και που την κερδίζει ανεπιφύλακτα, λεπταίνοντας κι ομορφαίνοντάς την...

Γιώργος Χιονίδης, ιστορικός συγγραφέας, δικηγόρος,

στην εφημερίδα της Βέροιας «ΒΕΡΟΙΑ», στις 24-6-1999 για τις ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ και όχι μόνο.

... Ο κ. Καλογήρου «πάντρεψε» λοιπόν, πολύ πετυχημένα, το παρελθόν και το παρόν ακόμα και το μέλλον!!, σεβόμενος και υπηρετώντας το καθένα χωριστά και όλα μαζί, αρμονικά, πρωτότυπα και ρηξικέλευθα...

Συνεπώς, ο Γιώργος είναι, ασφαλώς, μια σπουδαία, πρωταρχική, πρωτεύουσα καλλιτεχνική φυσιογνωμία για τη Βέροια, χωρίς η αξία, η εμβέλεια του να περιορίζεται, τοπικά και διαχρονικά.

Δεν υποτιμώ, βέβαια, το επαγγελματικό πέρασμά του από τις υπηρεσίες του Δήμου της Βέροιας (που άφησε εποχή, λόγω της μοναδικής τιμότητάς του, της υπευθυνότητάς του, της αντικειμενικότητάς του, της άριστης, επαρκέστατης, δε συγκροτήσεώς του κ.τ.λ.)...

Φώτης Σιμόπουλος, πρόεδρος Ομίλου Φίλων Θεάτρου και Τεχνών,

προλογίζοντας το αφιέρωμα στη μουσική του Γ. Καλογήρου. (10-9-2008)

... Το Σαββατόβραδο εκείνο του 1965, κολημένοι στο καφέ ραδιόφωνο, δεν αφήναμε τίποτα να μας ξεφύγει. Το ένα τραγούδι διαδέχονταν το άλλο και η χαρακτηριστική φωνή του Άλκη Στέα, μας είχε για τα καλά

καθηλώσει. Η αγωνία μας ήταν απερίγραπτη. Θα προχωρήσει; Θα πάει καλά; Σιγά να μη διακριθεί. Ποιος μας υπολογίζει εμάς στη Βέροια, σχολίασε ο μεγάλος μου αδελφός. Να όμως που σε λίγο ακούστηκε και πάλι ο Άλκης Στέας: Άσπρα Φτερά, συνθέτης Γιώργος Καλογήρου, σικουργός Μιχάλης Μαρμαράς. Το τραγούδι ερμηνεύουν ο Τέρης Χρυσός και η Μαίρη Οικονόμου.

Φωνές, χειροκροτήματα και η χαρά μας στα ουράνια. Ειδικά όταν ακούσαμε για τη διάκρισή του.

Φυσικά, δεν ήταν μόνο αυτό. Ακολούθησαν πολλές αξιόλογες συνθέσεις και δραστηριότητες του Γ. Καλογήρου. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει και το σημαντικό του έργο στις Υπηρεσίες του Δήμου Βέροιας όπου εργάστηκε...

Δημήτρης Προβάδος, δημοσιογράφος,
στην εφημερίδα της Βέροιας «ΕΠΙΚΑΙΡΑ», στις 1-3-2005.

... Αυτός ήταν και είναι ο Γιώργος Καλογήρου. Ένας Ευπατριδής της πόλης της Βέροιας, και ένας από τους Ήρωες της εποχής της αθωότητας και της δημιουργίας.

Βούλα Χατζίκου, λαογράφος - συγγραφέας,
σε επιστολή της προς τον Γ.Κ. για τις «ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ» (25-7-99)

... Προσπαθώ να ξεχωρίσω πού σταματάει η γλυκιά παραδοσιακή μουσική και πού αρχίζουν τα σύγχρονα μουσικά ακούσματα, όμως δεν μπορώ, γιατί έχεις ενώσει το σύγχρονο με το παλιό, με ένα άλμα τόσο καλά γεφυρωμένο, που μηδένισε την απόσταση του χρόνου...

Στο άκουσμα των τραγουδιών σου έρχονται στιγμές που νιώθω τη ζωντάνια της σύγχρονης μουσικής να την αγκαλιάζει σιγά - σιγά η γλυκιά παραδοσιακή μελωδία σ' ένα αρμονικό σύνολο που με τον κατάλληλο τίτλο που έβαλες «ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ» ξεχνάς το πέρασμα του χρόνου...

Τάσος Καρακατσάνης, μαέστρος, **Μαρία Δημητριάδη**, τραγουδίστρια, **Στέλλα Κυπραίου**, κιθαρίστρια, όλοι καλλιτέχνες Πανελλήνιας εμβέλειας για το δίσκο του Γ.Κ. «ANNA» (1988).

Θεωρούμε πολύ σημαντική τη συμμετοχή μας στην πρώτη προσπάθεια αποκέντρωσης της δισκογραφίας, από τον αξιοθαύμαστο Γιώργο Καλογήρου και τους συνεργάτες του.

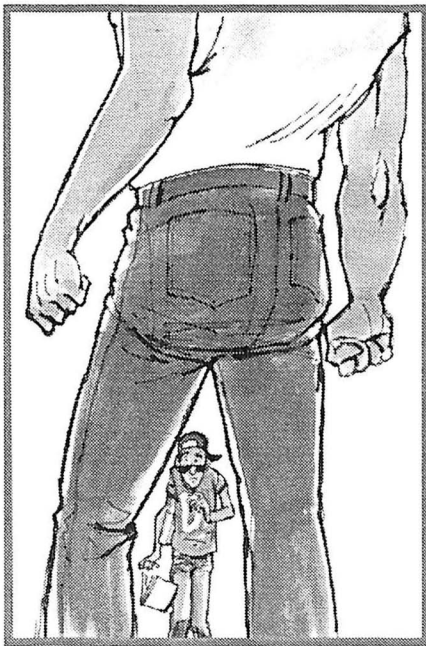
Έστω κι αυτή η λιγοστή προσφορά μας, ευχόμαστε να γίνει αρχή που θα την ακολουθήσουν και άλλοι γνωστοί καλλιτέχνες για να βοηθήσουν τα τόσα talenta που υπάρχουν μακριά από την υδροκέφαλη Αθήνα...

«**ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ**» Εφημερίδα της Βέροιας στις 8-10-1996,
μετά από συνανλία του Γ.Κ. στην «ΕΛΛΗΝΑ».

... Έμαθε με το πηγαίο και αναμφισβήτητο πια ταλέντο του ο κ. Καλογήρου ν' ανεβαίνει προσεκτικά και να κινείται με πολύ άνεση πάνω στο πεντάγραμμο, χωρίς εκείνα τα εντυπωσιακά αλλά κατά βάθος κενά εφέ, είτε στη μελωδία του «νέου κύματος» είτε στο κλασσικό λαϊκό μοτίβο, τοποθετεί τις εμπνεύσεις του και δημιουργεί έτσι μια όχι βέβαια ανεπηρέαστη από το σήμερα, αλλά δική του εξ ολοκλήρου μουσική παράδοση...

Επιθετικότητα... Βία... στον κόσμο των παιδιών ...από θύμα σε θύτη

Ειρήνη Αναγνωστόπουλου
Ψυχολόγος

Τα παιδιά σε όλο τον κόσμο βιώνουν καθημερινά πολλές μορφές επιθετικότητας και βίαιες συμπεριφορές.

Η βία έχει κίνηση, έχει λόγο ή είναι και σιωπηλή.

Η βία κακοποιεί: σωματικά, σεξουαλικά, και ψυχολογικά.

Ο όρος επιθετικότητα προέρχεται από το λατινικό ρήμα-«adgredior» που σημαίνει προσέρχομαι βαδίζοντας. Το ουσιαστικό «gressus», ή «gressio» σημαίνει βάδισμα, περπάτημα, κίνηση, πορεία ή ακόμη και πορεία του λόγου.

«...έχουμε μία εχθρική επιθετική πράξη ενός προσώπου ή ζώου ενάντια ενός άλλου ή εναντίον ενός αντικειμένου...» (Καλλιώτης και συνεργάρες, 2002). Ο Basag (1989), υποστηρίζει ότι η σχολική επιθετικότητα/σχολικός εκφοβισμός (bullying) σημαίνει, «επαναλαμβανόμενη επίθεση- φυσική, ψυχολογική,

κοινωνική, λεκτική- από εκείνους που είναι σε θέση ισχύος σε εκείνους που είναι αδύναμοι να αντισταθούν, με την πρόθεση να προξενήσουν δυστυχία για το δικό τους καλό για τη δική τους ευχαρίστηση».

Τα τελευταία χρόνια έχει πέσει πολύ μελάνι για την επιθετική και βίαιη συμπεριφορά. Όπως, από πού πηγάζει, κάτω από ποιες συνθήκες συμβαίνει, και προς σε ποιον / ποιους απευθύνεται;

Στο ερώτημα, αν έχει αλλάξει κάτι σημαντικό ως προς την κατανόηση γιατί ο άνθρωπος γίνεται επιθετικός, η απάντηση παραμένει η ίδια: **ΟΧΙ**.

Τελευταία παρατηρούμε καινούργιες μορφές επιθετικότητας, η οποία εκφράζεται από άνθρωπο προς άνθρωπο αλλά μέσα από την τελευταία λέξη της τεχνολογίας...τον υπολογιστή. Είναι αισθητή η ραγδαία εξάπλωση της επιθετικότητας μέσω του διαδικτύου (cyberbullying), την κακοποίηση μέσω διαδικτύου (cyberabuse), κ.τ.λ.

Ανεξάρτητα τη μορφή βίας, τα βασικά δεδομένα παραμένουν τα ίδια.

Το σημαντικότερο είναι να γίνει από όλους κατανοητό ότι η βία έχει ως κύρια έκφρασή τον **έλεγχο και την εξουσία**.

Αναλύοντας την επιθετικότητα- βία είναι ανάγκη να κατανοήσουμε ποια είναι αυτά τα βασικά δεδομένα.

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ:

- Αυτοκαταστροφική
- Εχθρική- Εκδικητική
- Διαπληκτική
- Αγενής συμπεριφορά
- Καταστροφικότητα
- Άσχημη γλώσσα (βλασφημία)

ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ:

Ταραγμένο οικογενειακό περιβάλλον
Ένα ατύχημα ή μία αρρώστια
Το στρες
Έλλειψη κινήτρων
Απομόνωση από τις παρέες
Τα Μ.Μ.Ε

Πολλά έχουν γραφτεί και για το σύνδρομο, από ΘΥΜΑ σε ΘΥΤΗ. Αυτό είναι κάτι που διαπιστώνεται πολλές φορές στην εξέλιξη της ζωής ενός ανθρώπου ο οποίος έχει υποστεί και έχει βιώσει την επιθετικότητα.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ:

Πολύ διστακτικά- επιθετικά άτομα
Ιδιαίτερα ευαίσθητα
Αγχώδη- αγωνιώδη
Ανασφαλή- έλλειψη εμπιστοσύνη στους εαυτούς τους
« Παθητικοί- υποχωρητικοί» στην αντιμετώπιση διαφόρων καταστάσεων
Μοναχικοί- χωρίς σταθερές παρέες

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΘΥΤΩΝ:

Έλλειψη συμπάθειας για τα θύματα τους
Μεγαλύτερη σωματική δύναμη
Ανάγκη να ασκήσουν «έλεγχο- εξουσία» πάνω στους άλλους
Μια « θετική» στάση απέναντι στην επιθετική βίαιη συμπεριφορά
Χαμηλή σχολική απόδοση
Στην οικογένεια υπάρχει μεγάλη έλλειψη στοργής- έκφραση συναισθημάτων
Γενικά είναι επιρρεπής- ορμητική προσωπικότητα
Κάποιοι από αυτούς είναι «δημοφιλείς» στη σχολική κοινότητα (ένας «ήρωας»).

Όταν κάποιο παιδί ή ενήλικας γίνεται στόχος και βιώνει επιθετικότητα σε τακτικά διαστήματα τα αποτελέσματα δεν είναι αθώα. Αυτά τα άτομα νιώθουν τις συνέπειες αυτών των συμπεριφορών για πολλά χρόνια και κάποια σημάδια δε σβήνουν από πάνω τους.

ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΠΩΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ:

Μειώνεται η αυτοπεποίθηση- αυτοεκτίμηση
Επηρεάζει την προσοχή-αυτοσυγκέντρωση την ώρα του μαθήματος, πέφτει η σχολική απόδοση
Αποφεύγουν πολλές φορές να βγαίνουν μόνοι στην γειτονία, να πηγαίνουν σχολείο, κτλ.
Απομακρύνονται από τις μεγάλες παρέες, ομάδες
Διαταραχές στον ύπνο, στο φαγητό, κτλ.

ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ:

Επηρεάζει ψυχοκοινωνικά χρόνια ένα θύμα
Συνεχίζεται πολλές φορές το φαινόμενο και στην ενήλικη ζωή
Κάποια θύματα- κατηγορούν τους εαυτούς τους
Κάποιοι θύτες- μυθοποιούνται και γίνονται « ήρωες »
Τα θύματα- συνήθως αποφεύγουν να το αναφέρουν σε άλλους
Τα θύματα σε κάποιο στάδιο παρουσιάζουν εσωστρέφεια, και βιώνουν μεγάλη μοναξιά

Παρόλο που η επιθετικότητα και βία παρουσιάζονται μέσα από πολυεπίπεδες συμπεριφορές υπάρχουν τρόποι αντιμετώπισης. Αυτό που έχουμε αργήσει να αντιληφθούμε στη χώρα μας, είναι ότι η υποστήριξη και η καθοδήγηση των θυμάτων να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες τους, είναι θέμα στενής συνεργασίας της οικογένειας και της σχολικής κοινότητας. Το Υπουργείο Παιδείας οφείλει να

δημιουργήσει προγράμματα διαχείρισης κρίσεων στους χώρους του σχολείου όπως και προγράμματα επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς. Επίσης, αναγκαία είναι και τα προγράμματα επιμόρφωσης - συνεργασίας των δύο ομάδων, γονιών και εκπαιδευτικών.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Ακούμε το παιδί
Προτείνουμε τρόπους αντιμετώπισης τέτοιων καταστάσεων
Αν συνεχιστούν τα κρούσματα ενημερώνουμε τους δασκάλους και το σχολείο του παιδιού
Δεν αντιμετωπίζουμε τα κρούσματα μόνοι μας
Συζητάμε με το παιδί, για τις διάφορες ανθρώπινες προσωπικότητες
Επιβεβαιώνουμε το παιδί ότι έχει την υποστήριξη των γύρων του, για να έχει την αίσθηση ασφάλειας

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ:

Παρεμβαίνουμε αμέσως (στην αυλή του σχολείου, στη γειτονιά, στο δρόμο, κτλ.)
Υπενθυμίζουμε στο θύτη τους κανόνες λειτουργίας του σχολείου
Υποστηρίζουμε το παιδί - θύμα
Συζητάμε το θέμα με τον σύλλογο διδασκόντων
Ακολουθείται το πρόγραμμα αντιμετώπισης που έχει το σχολείο
Όταν χρειαστεί, καλούμε τους γονείς (του θύτη) στο σχολείο (και γραπτά)
Ενημερώνεται ο σύμβουλος και ο προϊστάμενος διεύθυνσης, όταν υπάρχουν επανειλημμένα κρούσματα με συγκεκριμένο μαθητή

**Σημ.: Στόχος και των δύο ομάδων είναι να προστατεύσουν το θύμα...
Και να σταματήσουν την επιθετικότητα ΑΜΕΣΩΣ (δεν περιμένουμε)**

Είναι ευρύτερα διαπιστωμένο ότι αυτό που σήμερα δεν μας λείπει είναι η ενημέρωση και η πληροφόρηση για το θέμα της επιθετικότητας και βίας. Αν και οι έρευνες είναι λιγοστές στη χώρα μας υπάρχουν τα στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν το πρόβλημα της επιθετικότητας και βίας στην κοινωνία αλλά και στους χώρους των σχολείων.

Άρα, ποιο είναι το επόμενο βήμα... ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ.

Το τρίπτυχο: οικογένεια, σχολείο, και κοινωνία είναι η κατεύθυνση που απαιτείται να ακολουθήσουμε.

Τα παιδιά στην Ελλάδα σήμερα βιώνουν σύγχρονες κοινωνικές απειλές τις οποίες δεν είναι σε θέση να διαχειριστούν μόνο τους.

Η προστασία, η ασφάλεια και η ψυχική ελευθερία τα οποία τα παιδιά έχουν τόσο ανάγκη, είναι δικαιώματα που οι ενήλικοι είναι υποχρεωμένοι τα τους τα προσφέρουν.

Το σχέδιο πόλης Βέροιας των Έρτσου και Μακρυδήμα ιδεολογία και σχεδιασμός στα 1920

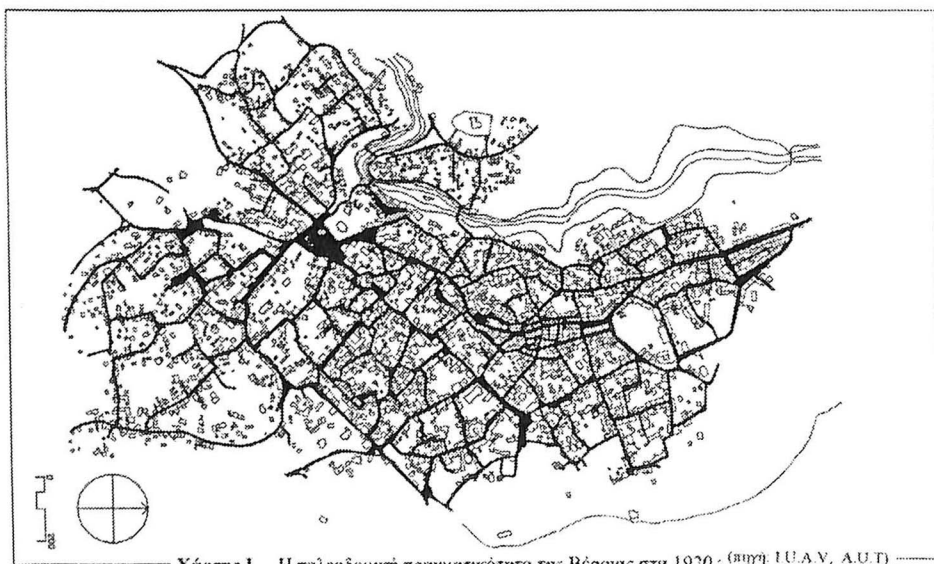
Δημήτρης Μάρτιος

Αρχιτέκτων, Δρ. Πολεοδομίας- Χωροταξίας ΑΠΘ

Χαρακτηριστικά του σχεδίου

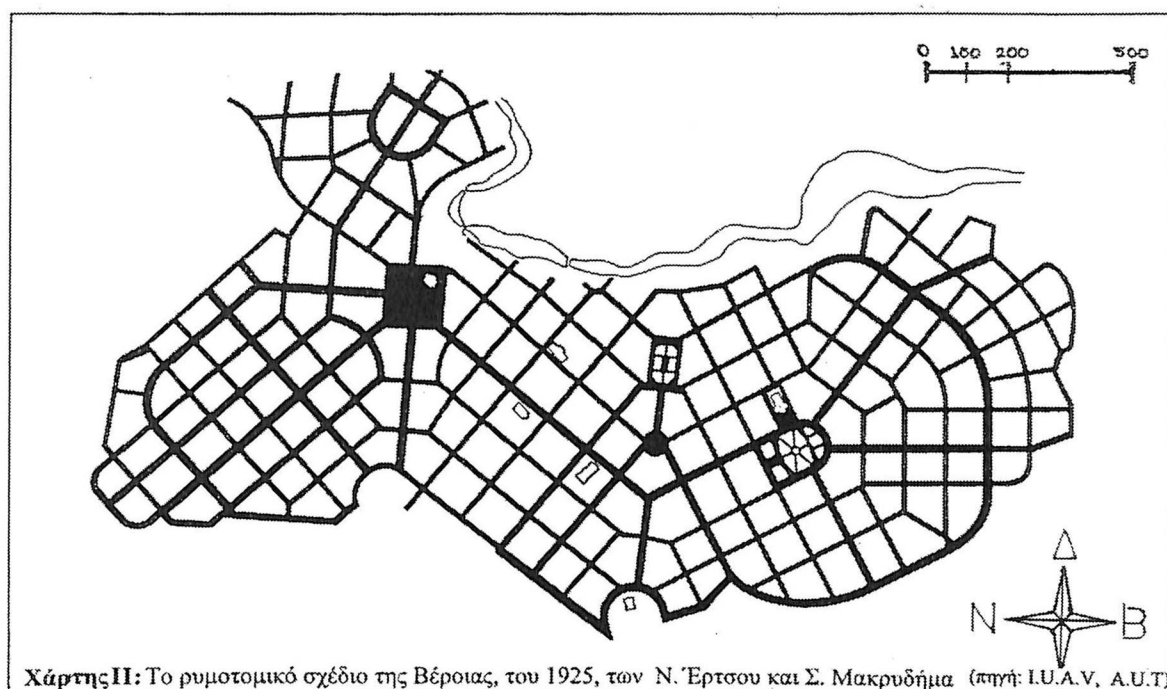
Το σχέδιο των Έρτσου-Μακρυδήμα (Ε-Μ) αναρτήθηκε στο Δημαρχείο της Βέροιας τον Ιανουάριο του 1925. Αποτελέσε μια σημαντική τομή στην εξέλιξη της πόλης, αφού ανέτρεψε θεμελιακά την παλαιά πολεοδομική και κοινωνική της δομή. Παρόλα αυτά αντιμετωπίστηκε μάλλον απαξιωτικά από τους μετέπειτα μελετητές.

Δεν έχω υπόψη μου κάποια αιτιολογική έκθεση των μηχανικών, ούτε πληροφορίες για την προσωπικότητά τους και τον τρόπο που εργάστηκαν. Η ανάλυση στηρίζεται σε πληροφορίες του τοπικού τύπου και μια υποκειμενική κατανόηση του νοήματος των σχεδιαστικών μορφών. Οι δύο μηχανικοί φαίνεται να μελέτησαν, κατ' αρχήν, την τοπογραφία της περιοχής, και θα πρέπει να σημείωσαν τις βασικές αρτηρίες, ανοίγματα και τα μεγάλα δημόσια κτήρια. Οι ιστορικοί οδικοί άξονες, όπως Βενιζέλου και Μητροπόλεως ήταν παραμορφωμένοι, σε σχέση με την αρχαία χάραξή τους (χάρτης Ι). Η Βέροια είχε ένα ακανόνιστο δίκτυο δρόμων και

οικοδομικών τετραγώνων, που όμως μια εμβριθέστερη μελέτη της πολεοδομικής εξέλιξής της θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι αυτά προέκυψαν από παραμορφώσεις ελληνιστικών, ρωμαϊκών ή βυζαντινών δρόμων στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Ο σημαντικότερος δρόμος της παραδοσιακής πόλης ήταν η οδός Κεντρικής, η οποία διαπερνούσε, από βορρά προς νότο, όλο τον ιστό της πόλης και συνέδεε όλους τους διαφοροποιημένους εθνικά μαχαλάδες (γραικο-βλάχικους, μουσουλμάνικους, εβραϊκό). Ο δρόμος αυτός, επειδή αντιπροσώπευε την παραδοσιακή κοινωνική και πολεοδομική δομή, επιδιώχτηκε να καταργηθεί από τους δύο μηχανικούς (χάρτης ΙΙ).

Στο επίπεδο το κτιριακό διατηρούν μερικά κτήρια του βυζαντινού υποστρώματος, όπως την Παλαιά (11^{ος} αιώνας) και την Νέα Μητρόπολη (15^{ος} αιώνας), για λειτουργικές περισσότερα ανάγκες παρά ιδεολογικές ή μνημειακές. Για λειτουργικούς λόγους διατηρούν και τον Άγιο Αντώνιο, που κτίσθηκε το 19^ο αιώνα. Ένας κατάλογος βυζαντινών εκκλησιών και μνημείων, που συντάχθηκε από τοπικούς παράγοντες, δεν λήφθηκε υπόψη. Από τα κτήρια της οθωμανικής περιόδου διατηρείται μόνο το Διοικητήριο (1906) (σημ. Δικαστήριο), λόγω της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής,

Χάρτης II: Το ρυμοτομικό σχέδιο της Βέροιας, του 1925, των Ν. Έρτσου και Σ. Μακρυδύμα (πηγή: Ι.Υ.Α.Υ., Α.Υ.Τ.)

προτείνοντας βέβαια την αλλαγή του καμπύλου αετώματος σε τριγωνικό. Διατηρούν, επίσης, το κτίριο του 1^{ου} Ελληνικού Γυμνασίου (1906) (σημ. Δημαρχείο) με κλασικίζουσα τεχνοτροπία (διάγρ. Ι). Τα υπολείμματα της αρχαίας εποχής, όπως το τείχος και οι πύργοι, παρόλο που ήταν ορατά σε πολλά σημεία, δεν θα αποτελέσουν σημεία δέσμευσης για το σχεδιασμό της νέας πόλης.

Αν και το σχέδιο θέλει να υποδηλώσει ότι αναβιώνει το πνεύμα της αρχαιότητας, εντούτοις, διαλύοντας τον υπάρχοντα οικισμό καταστρέφει τα στοιχεία εκείνα της αρχαιότητας που επιβίωσαν δια μέσου των μεσαιωνικών αστικών μορφών. Θεωρεί τον καθαρισμό του χώρου, ως προϋπόθεση για τον εκσυγχρονισμό της νέας κοινωνίας. Πρόκειται για μια πολεοδομική «καθαρεύουσα». Δεν υπαγορεύεται από τις λειτουργικές ανάγκες της πόλης αλλά από την ανάγκη του εθνικού κέντρου να κάνει διακριτή την ηγεμονία του στο μέλλον της πόλης. Είναι ένα σχέδιο για μια αθηναϊκή Βέροια.

Με την ανάρτηση του σχεδίου, ο Δήμαρχος της Βέροιας Ι. Μάρκου, έχοντας, ενδεχόμενα, υπ' όψη και κάποια τεχνική έκθεση των μηχανικών, έκανε έγγραφες δηλώσεις στην τοπική εφημερίδα *Αστήρ*, εκθειάζοντας το σχέδιο για τη μορφή και το πνεύμα του: «εξασφαλίζει πλήρως πάσας τας ανάγκες αυτής κατά τους υπό της υγιεινής, ασφάλειας, της οικονομίας, της αισθητικής και συγκοινωνίας επιβαλλόμενους όρους» (*Αστήρ*, 1925, φ.4). Ουσιαστικά παραπέμπει σε χαρακτηρισμούς νεοκλασικών σχεδίων της Ελλάδας του 19^{ου} αιώνα.

Η υγιεινή των νέων πόλεων συνδέθηκε κυρίως με την κατάργηση των προεξοχών (σαχνισί), οι οποίες αποτελούσαν το βασικό χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής του βορειοελλαδικού χώρου. Την δεκαετία του 1920, οι μηχανικοί διέκριναν στο ακανόνιστο δίκτυο των δρόμων και στις αρχιτεκτονικές προεξοχές όχι μόνο ένα εμπόδιο για την κυκλοφορία του αέρα και την προσπέλαση των δημόσιων οχημάτων για το σβήσιμο φωτιών, αλλά και ένα εμπόδιο για την σύνδεση με την αρχιτεκτονική εμπειρία της νεοκλασικής Αθήνας. Γι' αυτό ποινικοποίησαν το σαχνισί όχι μόνο ως «περίεργη» και «ανθυγιεινή» αλλά και ως «τούρκικη» αρχιτεκτονική.

Η ασφάλεια νοούνταν με την έννοια του αστυνομικού ελέγχου και της πυροπροστασίας της πόλης. Στη Βέροια εισήχθησαν κανόνες ορθογωνισμένων τετραγώνων, το 1864, μετά τη μεγάλη πυρκαγιά, η οποία έκαψε κυρίως την αγορά της. Στο σημείο εκείνο ανεδείχθησαν τα πρώτα οικοδομικά τετράγωνα, τα οποία επηρέασαν την πολεοδομική εξέλιξή της (χάρτης Ι). Βέβαια, το σχέδιο του 1925 προσπάθησε να τα καταργήσει, χωρίς να το κατορθώσει.

Ο οικονομικός προσανατολισμός του σχεδίου δεν είναι κατανοητός. Προσβλέπει μάλλον σε μια πόλη εμπορίου. Δεν παίρνει υπ' όψη τη βιομηχανική παράδοση και τις υπάρχουσες βιοτεχνικές ζώνες της, όπως τους υδρόμυλους και αλευρόμυλους στις οδούς Καραϊσκάκη και Θωμαΐδου. Καταργεί τους υδράυλακες, τα ρέματα και το εντυπωσιακό υδροδοτικό δίκτυο με τις υπαίθριες βρύσες. Επιπλέον, δεν παίρνει υπ' όψη και μια άλλη οικονομική και κοινωνική πτυχή της πόλης,

τον ποταμό Τριπόταμο, στον οποίο διεξάγονταν μια σειρά από αστικές δραστηριότητες, όπως: μπατάνια, ιδιωτικοί καθαρισμοί, αστικά λήμματα κλπ.

Το *κυκλοφοριακό*, αν και συνδεόταν τότε με την ανάπτυξη των αυτοκινήτων τροχοφόρων, εντούτοις, στο σχέδιο Ε-Μ, γίνεται μια ιεράρχηση των δρόμων κυκλοφορίας όχι τόσο με βάση την *μοντέρνα* (δυτικοευρωπαϊκή) θεώρηση, δηλαδή του φόρτου κυκλοφορίας ή της συντόμευσης του χρόνου κυκλοφορίας των εργαζομένων, όσο με βάση τη νοηματική-σημειολογική βαρύτητα τους.

Η *αισθητική* παράμετρος κυριάρχησε στις επιλογές των δύο μηχανικών. Όταν αναρτήθηκε το σχέδιο στο Δημαρχείο όλοι συμφώνησαν για την «*ωραιότητά του*». Οι γεωμετρικές συνθέσεις επιτύγχαναν πράγματι μια αισθητική αποδεκτή με την πρώτη ματιά. Η γεωμετρική σύνθεση δεσμεύεται ιδιαιτέρως από την σχέση των τριών βασικών αξόνων (Μητροπόλεως, Βενιζέλου, Ελιάς), που δημιουργούν τον «ομφαλό» της πόλης και προσδιορίζουν την αισθητική και την λειτουργία της μέχρι σήμερα. Η απέριτη μορφή του «ομφαλού», χωρίς πλατείες και δημόσιες ή μνημειακές αναφορές, είναι, νομίζω, η μεγάλη συνεισφορά των δύο μηχανικών στην πολεοδομική πρωτοτυπία της πόλης. (διάγρ. Ι).

Παρ' όλο που, την εποχή της εκπόνησης του σχεδίου, η πολεοδομική δράση επηρεάζεται από τις νέες κρατικές θεσμοθετήσεις, που εισήχθησαν με αφορμή το σχέδιο της Θεσσαλονίκης του 1917 (Καραδήμου-Γερολύπου, 1995), εντούτοις, το σχέδιο των Ε-Μ παρέμεινε πιο κοντά την νοτιοελλαδική – βαυαρική εμπειρία σχεδιασμού πόλεων, που η στόχευσή τους ήταν κυρίως ιδεολογική. Κάτω όμως από αυτό το πρίσμα, το σχέδιο της Βέροιας παρουσιάζει ενδιαφέρον γιατί αποκαλύπτει πτυχές της ιδεολογίας του 1920, μιας από τις καθοριστικότερες περιόδους στην ιστορία της χώρας.

Εθνικές ιδεολογίες την εποχή του σχεδίου

Η Βέροια θεωρήθηκε μια πόλη στον *ενδιάμεσο κόσμο* του ελληνισμού (βόρεια Ελλάδα), ο οποίος μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους βρέθηκε στην μέγγενη της αντιπαράθεσης Αθήνας – Κωνσταντινούπολης, για το ποιο κέντρο θα επηρεάσει την παιδεία και την αισθητική του.

Οι δύο εθνοποιητικές ιδεολογίες ήταν ο *αθηναϊσμός* και ο *ελληνισμός –ρωμιοσύνη*. Ο *αθηναϊσμός* άρχισε να διαμορφώνεται ως νέα εθνική ιδεολογία με τη δημιουργία του νέου Ελληνικού κράτους (1830) υπό τις υποδείξεις και την επιτήρηση των Δυτικών Κρατών και με υλικό τις επεξεργασίες που είχε υποστεί στη Δυτική Ευρώπη, με το κίνημα του *νεοκλασικισμού*, το νόημα της αρχαίας Ελλάδας και ιδίως της Αθήνας του Ε' π.Χ. αι. Δηλαδή, η σχέση της σύγχρονης με την αρχαία Ελλάδα διατυπωνόταν εντός του πλαισίου του *εξευρωπαϊσμού* της, δηλαδή, της προσαρμογής της στους κανόνες, τους θεσμούς, τη γεωγραφία, την κεντρικότητα και τις εικόνες που καθόριζαν οι δυτικοευρωπαϊκές εξουσίες.

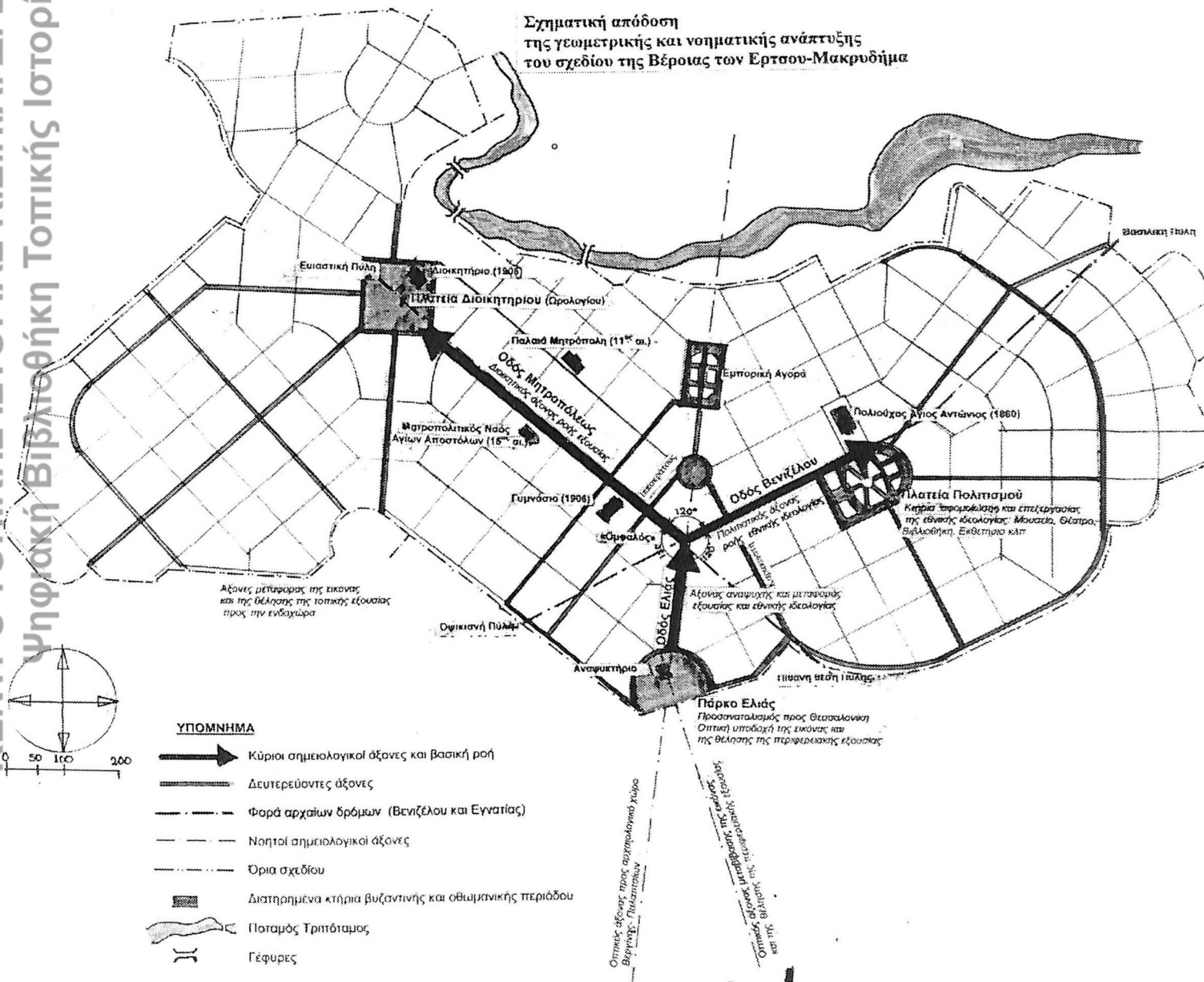
Ο *αθηναϊσμός* μπορούμε να πούμε ότι είναι πλέγμα πολιτικών, ιδεολογικών, αισθητικών και γεωγραφικών κανόνων που ρυθμίζει τις σχέσεις της Δύσης με τον ιστορικό χώρο του Ελληνισμού, είναι η Δυτικοευρωπαϊκή άποψη για τον ελληνισμό (Μάρτος, 2005, σ. 26, 215).

Από την άλλη υπήρξε μια αυτόχθονη παραγωγή ιδεολογίας, η οποία προσέγγιζε την αρχαιότητα μέσω της βυζαντινής εμπειρίας. Αυτή ονομάστηκε από τους λόγιους, *ελληνισμός –ρωμιοσύνη* και καθόριζε ένα διαφορετικό θεσμικό, γεωγραφικό, και αισθητικό πλαίσιο για το εκκολαπτόμενο έθνος –κράτος των Ελλήνων. Εντός αυτού του πλαισίου οι Έλληνες είχαν ευρύτερη γεωγραφική οπτική και συνείδηση, διαφορετική οπτική για την κεντρικότητα και τη διάρθρωση του φυσικού, ιστορικού και νοηματικού τους χώρου και, επιπλέον, πιο περιφερειακή οπτική των πηγών συγκρότησης της εθνικής τους ταυτότητας. Η αρχαία Αθήνα κατανοούνταν ως μια πηγή εθνικής ταυτότητας ανάμεσα σε άλλες, κατανοούνταν, δηλαδή, ως μια μερικότητα και όχι ως το απόλυτο όλο.

Εντός αυτού του ιδεολογικού πλαισίου πρέπει να δούμε την σχεδίαση των πόλεων στον βορειοελλαδικό χώρο στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Ο σχεδιασμός, μέχρι το 1922, καθορίζεται από προσπάθειες συνθέσεων ανάμεσα στις δύο εθνοποιητικές ιδεολογίες. Η καμάρα, το χαγιάτι, οι ακανόνιστοι δρόμοι, η βυζαντινή αρχιτεκτονική και χρωματισμοί θα συνυπάρχουν με την αθηναϊκή – νεοκλασική. Όμως, σε καμιά περίπτωση αυτές οι συνθέσεις δε θα ακυρώνουν την ηγεμονία του νεοκλασισμού- αθηναϊσμού. Ο εκλεκτικισμός των μορφών πάντοτε θα τονίζει την ανωτερότητα του Δυτικού τρόπου σε σχέση με τον εγχώριο. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα

Διάγραμμα I

Σχηματική απόδοση της γεωμετρικής και νοηματικής ανάπτυξης του σχεδίου της Βέροιας των Ερτσου-Μακρυδημά

είναι η Θεσσαλονίκη. Στο σχέδιο Hebrard, του 1917, τα βυζαντινοορθόδοξα στοιχεία καθορίζουν σημαντικά την αισθητική της πόλης, χωρίς όμως να υπονομεύουν την νεοκλασική ηγεμονία (Λαγόπουλος, 2004, σ. 192). Αντίθετα, για τα σχέδια που εκπονήθηκαν μετά το '22, η τάση είναι να χρησιμοποιείται το αθηναϊκό πρότυπο, με πλήρη περιφρόνηση του υπάρχοντος οικισμού και μια σχεδιαστική πρακτική βίαιης προσαρμογής των πολεοδομικών αναγκών στις ιδεολογικές ανάγκες της νέας αθηναϊκής εξουσίας.

Ανάλυση του σχεδίου E-M

Το βασικό σημείο έμπνευσης –αφετηρία του σχεδιασμού είναι ο «ομφαλός», δηλαδή το σημείο επαφής των δύο αρχαίων δρόμων, Βενιζέλου και Μητροπόλεως. Υπάρχουν επίσης δύο ακόμη ιστορικά χωρικά σημεία – αφετηρίες του σχεδιασμού, και εμφανίζονται ως μεγάλα δημόσια ανοίγματα: α) η πλατεία Αγίου Αντωνίου, όπου βρισκόταν η ελληνιστική και η ρωμαϊκή αγορά με κάποια δημόσια κτήρια, αργότερα μερικοί βυζαντινοί ναοί και τέλος ο ναός του πολιούχου Αγίου και β) η πλατεία Ωρολογίου, όπου βρισκόταν η Ευιαστική (νότια) Πύλη, οι ναοί της αυτοκρατορολατρίας (ΟΤ 87), η μεσαιωνική ακρόπολη του Δουσάν και τελευταία το οθωμανικό Διοικητήριο (σημ. Δικαστήριο) (Χιονίδης, 1960, 1970). Υπάρχει, όμως ακόμη ένας δρόμος και ένα άνοιγμα, τα οποία χρησιμοποιούν για να διαμορφώσουν τον κορμό του σχεδίου τους: η οδός και το πάρκο της

Ελιάς. Μέσω των δύο αυτών αστικών στοιχείων ενσωματώνουν νοηματικά και τον αρχαιολογικό χώρο της παλαιάς πρωτεύουσας των Αιγών (Παλατίτσια-Βεργίνα) και την περιφερειακή και νομαρχιακή τότε έδρα της εξουσίας, τη Θεσσαλονίκη. Η οδός Ελιάς βλέπει προς τον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας-Παλατίτσια, ενώ το πάρκο της Ελιάς βλέπει προς τη Θεσσαλονίκη. Το πάρκο της Ελιάς θα πρέπει να υπενθύνιζε, επίσης, τη θέση και τη μορφή του αρχαίου ελληνιστικού και ρωμαϊκού θεάτρου. Έχοντας λοιπόν αυτήν την πολεοδομική κληρονομιά χαράσσουν τον κορμό του σχεδίου.

Η οδός Ελιάς διαμορφώνεται ως διχοτόμος των δύο βασικών αρχαίων δρόμων και υποκαθιστά τα τμήματά τους εκείνα, τα οποία επεκτείνονταν προς την Οψικιανή Πύλη, όσον αφορά την οδό Βενιζέλου, που ταυτίζεται περίπου με την σημερινή Κοντογιωργάκη, και προς μια πιθανολογούμενη Πύλη στην θέση των Αγίων Αναργύρων επί της λεωφόρου Ανοιξέως, όσον αφορά την οδό Μητροπόλεως. Η σχέση των τριών αξόνων εμπλουτίζεται με γεωμετρικές παραμέτρους, δηλαδή σχηματίζουν μεταξύ τους γωνίες 120° . Μάλλον οι ανάγκες της γεωμετρίας είναι η αιτία της μικρής απόκλισης της οδού Μητροπόλεως από τον ιστορικό ρωμαϊκό δρόμο. Η έντονη υποταγή του σχεδίου σε γεωμετρικούς κανόνες και σχήματα οφείλεται στην προτεραιότητα της αισθητικής, δηλαδή του φορμαλισμού (διάγρ. Ι).

Η σχέση αυτών των τριών κυρίαρχων αξόνων, που διαμορφώνουν τη σπονδυλική στήλη της πόλης φαίνεται να καθορίζεται από τη χρήση μερικών σχεδιαστικών εμπειριών, όπως, του *Ιπποδάμειου* σχεδιασμού, και της νεοκλασικής εμπειρίας, όπως αυτή καθιερώθηκε με το σχέδιο της Αθήνας του 1833 των Κλεάνθη και Schaubert. Βέβαια, ο σχεδιασμός επηρεάζεται και από γεωμετρικούς και αισθητικούς κανόνες που αντλούνται από την αναγεννησιακή πολεοδομική εμπειρία της Δυτικής Ευρώπης, καθώς και από αυτήν της Θεσσαλονίκης.

Ιπποδάμεια επιρροή

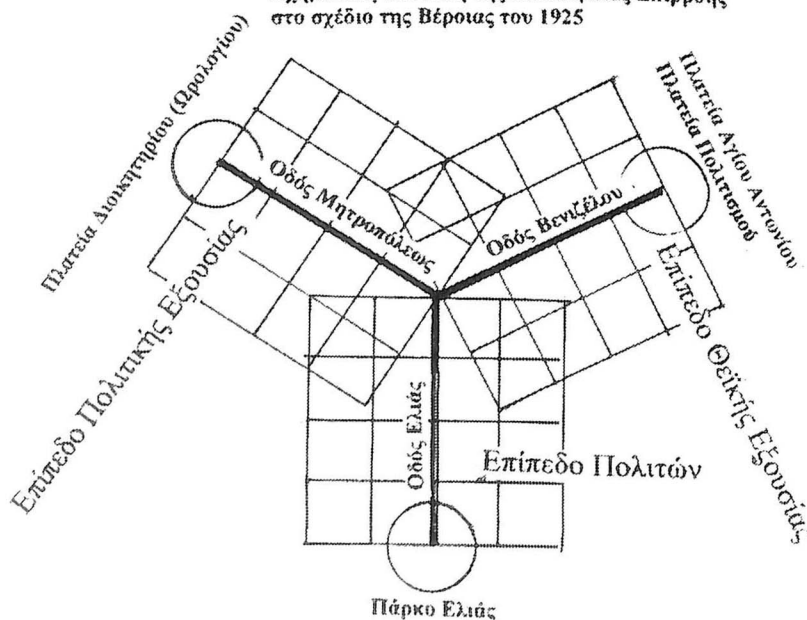
Η Ιπποδάμεια επιρροή αφορά τη ενσωμάτωση της βασικής σκέψης του Ιπποδάμου σχετικά με το χώρο, η οποία έγκειται στο διαχωρισμό της αστικής γης με βάση τρία κοσμικά επίπεδα: των Θεών, το Πολιτικό (Δήμος-εξουσία), των Πολιτών (Αγορά). Ο αριθμός 3 είναι το μέτρο που καθορίζει τις σχεδιαστικές παραμέτρους των πόλεων του Ιπποδάμου. Προφανώς, το σχέδιο των Ε-Μ., δημιουργεί την αίσθηση αναπαράστασης της αστικής φιλοσοφίας του Ιπποδάμου. Έχουμε, δηλαδή, την οργάνωση της πόλης με βάση τα τρία κοσμικά επίπεδα. Η οδός Βενιζέλου, με την πλατεία Πολιτισμού και Αγίου Αντωνίου, αντιστοιχεί στο επίπεδο της θεϊκής εξουσίας, η οδός Μητροπόλεως,

με την πλατεία Διοικητηρίου (Ωρολογίου), αντιστοιχεί στο επίπεδο της πολιτικής εξουσίας και ο άξονας πάρκου Ελιάς- πλατείας Εμπορίου (Αγοράς) αντιστοιχεί στο επίπεδο των πολιτών (διάγρ. II).

Μπορούμε να πούμε ότι η σχεδιαστική φιλοσοφία εκφράζει μια δημοκρατική ισορροπία ανάμεσα στα τρία επίπεδα αφού, τόσο η ιδεολογικοθηρησκευτική όσο και η πολιτική εξουσία υπολείπονται, ως προς την κεντρικότητά τους, από την κοινωνία των πολιτών που εκφράζεται από τον άξονα πάρκου Ελιάς- πλατείας Εμπορίου (Αγοράς). Αν και η Αγορά δεν τονίζεται σχεδιαστικά, όμως το σχεδιαστι-

Διάγραμμα II

Σχηματική απόδοση της Ιπποδάμειας Επιρροής στο σχέδιο της Βέροιας τον 1925

κό έλλειμμα καλύπτεται από την κεντρικότερη θέση που κατέχει στον ιστό της πόλης. Ακόμη και σήμερα αυτές οι απεικονίσεις δίνουν την αίσθηση απουσίας ενός δεσπόζοντος κέντρου και μιας αστοχωρικής ιεραρχίας.

Η νεοκλασική επιρροή

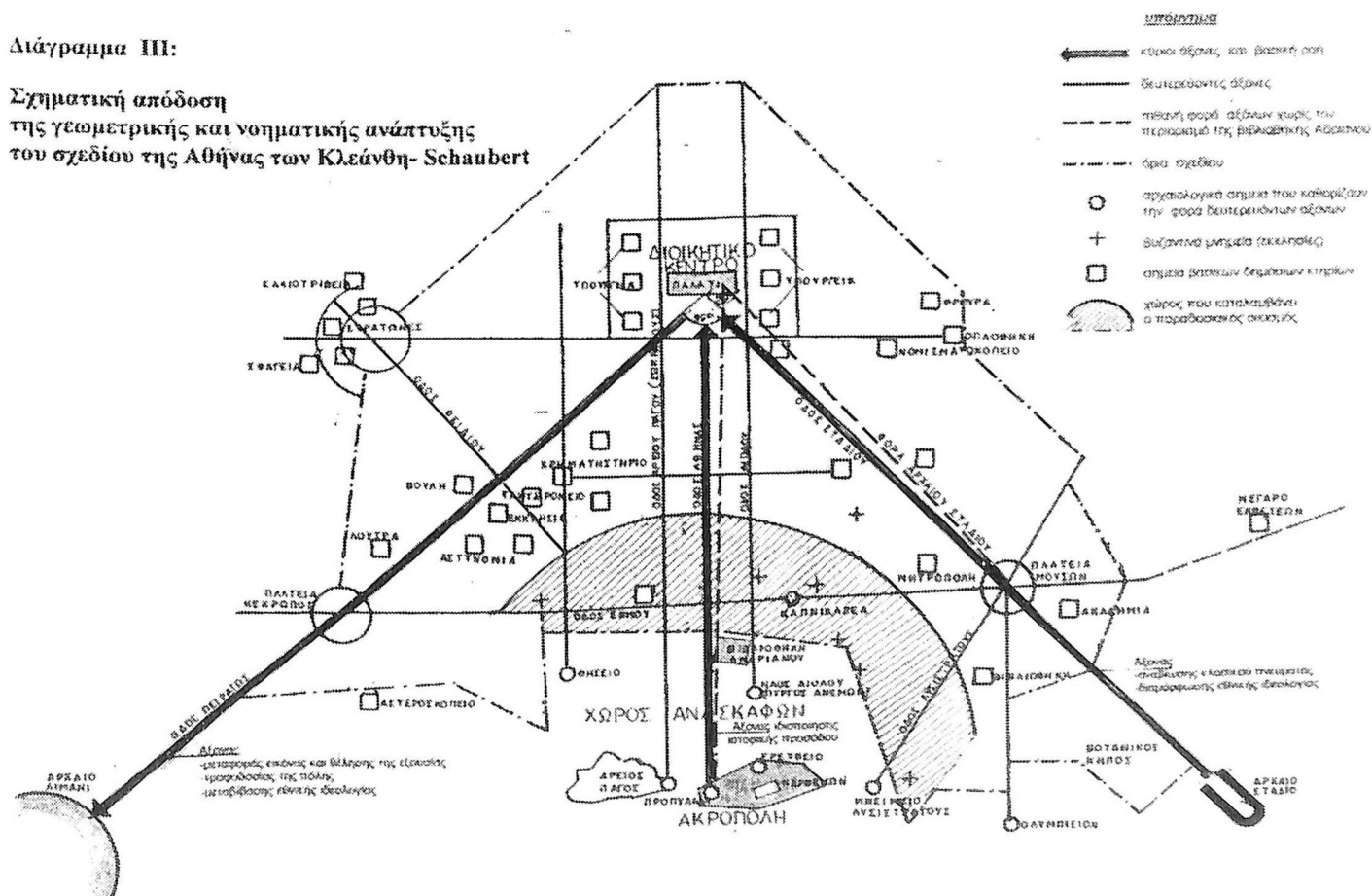
Η χρησιμοποίηση διαφόρων φιλοσοφικών εργαλείων, για την διαμόρφωση ενός σύγχρονου σχεδίου, υποτασσόταν στη βασική πεποίθηση των μελετητών ότι το σχέδιο έπρεπε να λειτουργήσει ως εργαλείο *εκπολιτισμού*, δηλαδή ως εργαλείο ένταξης μιας «νέας χώρας» στους κώδικες της νέας εθνικής ιδεολογίας, αυτήν του αθηναϊσμού. Ο αθηναϊσμός εμπεριείχε ως βασικά επιχειρήματα της ηγεμονικής παρουσίας του: α) ότι εκπροσωπούσε το *μοντέρνο* και β) εκπροσωπούσε την *εθνική ταυτότητα* (ελληνικότητα). Το μοντέρνο τη δεκαετία του '20 ταυτιζόταν με τον *δυτικό* τρόπο ζωής. Ο δυτικός τρόπος υπαγόρευε, τον χαρακτήρα του σχεδιασμού, την λειτουργία, το σχήμα και τα σημειολογικά στοιχεία μιας πόλης. Η Αθήνα αντιπροσώπευε την δυτική άποψη για τον ελληνισμό, επόμενα αντιπροσώπευε τον επιτηρητή και τον εγγυητή της μετάβασης στη μοντέρνα πόλη, δηλαδή στην εκδυτικοποιημένη πόλη. Ο εκμοντερνισμός, ως εκδυτικισμός, εμπεριείχε, δηλαδή, μια ουσιαστικότερη σημασία, αυτήν της εθνικής ταυτότητας. Επόμενα η ελληνικότητα της Βέροιας μπορούσε να ταυτοποιηθεί μέσω της μίμησης του αθηναϊκού προτύπου.

Βέβαια στο σχέδιο των Έ-Μ, η οδική οργάνωση δεν κινητοποιείται, όπως είπαμε, από το πνεύμα του *μοντέρνου* κινήματος, δηλαδή από την ανάγκη της εξουσίας να μειωθεί ο χρόνος κυκλοφορίας, αλλά από την ανάγκη να σημειολογηθεί. Έτσι, οι τρεις άξονες και οι τρεις πλατείες στις οποίες καταλήγουν αποκτούν νοήματα στα πλαίσια των προσαρμογών στη νέα εθνική (αθηναϊκή) ταυτότητα. Η οδός Βενιζέλου, καταλήγοντας στην πλατεία Πολιτισμού και Αγίου Αντωνίου, όπου οργανώνεται ο πολιτιστικός και ιδεολογικός χώρος της πόλης, αποκτάει το νόημα ενός εκπολιτιστικού άξονα, με πρότυπο την οδό Σταδίου της Αθήνας, όπως τη νοηματοδότησαν οι Κλεάνθης και Schaubert, στο σχέδιο του 1833, ως άξονα επεξεργασίας εθνικής ιδεολογίας (με τα κτήρια παραγωγής πολιτισμού) (διάγρ. III).

Η οδός Μητροπόλεως, καταλήγοντας στην πλατεία Ωρολογίου, όπου τοποθετείται το Διοικητήριο, αποκτάει το νόημα του διοικητικού άξονα, πράγμα που αναπαράγει το νόημα της οδού

Διάγραμμα III:

Σχηματική απόδοση της γεωμετρικής και νοηματικής ανάπτυξης του σχεδίου της Αθήνας των Κλεάνθη- Schaubert

Πειραιώς του σχεδίου της Αθήνας, στην οποία τοποθετούνταν τα κτήρια διοίκησης και η οποία ήταν επιφορτισμένη με τη μεταφορά της *εικόνας* και της *θέλησης* της εξουσίας

Η φορά της οδού Ελιάς σχεδιάζεται ως συνδυασμός γεωμετρικών κριτηρίων, ως διχοτόμος στις δύο βασικές αρχαίες οδούς και σημειολογικών, αφού αυτή υποδηλώνει ότι μεταφέρει την εικόνα και το πνεύμα του αρχαιολογικού χώρου Παλατίτσια-Βεργίνας, μιμούμενη το νόημα της οδού Αθηνάς του σχεδίου της Αθήνας (άξονας οπτικής της Ακρόπολης και ιδιοποίησης, από την μεριά του μονάρχη, της ιστορικής προσόδου).

Παρατηρούμε ότι το πάρκο της Ελιάς έχει διαφορετικό προσανατολισμό από την οδό Ελιάς. Το άνοιγμα του γίνεται προς την Θεσσαλονίκη, η οποία οργανώνεται ως ο περιφερειακός σταθμός της μεταφοράς, της *εικόνας* και της *θέλησης* της κεντρικής εξουσίας. Έτσι, τόσο η εικόνα του αρχαιολογικού χώρου, όσο και της εξουσίας εισπράττονται από το πάρκο της Ελιάς, μεταφέρονται μέσω της οδού Ελιάς στο περιβάλλον της πόλης, και μέσω των οδών Μητροπόλεως και Βενιζέλου στις δύο πλατείες, στις οποίες εμπεδώνονται και υφίστανται νέες επεξεργασίες, ως διοικητική θέληση στο Διοικητήριο και ως εθνική-εκπολιτιστική στα κτήρια της πλατείας Πολιτισμού. Φαίνεται ότι η φορά και η σχέση του πάρκου και της οδού Ελιάς επηρεάζονται και από τους σχεδιαστικούς προβληματισμούς, εκείνη την περίοδο, για την Θεσσαλονίκη, στην οποίαν η πλατεία και η οδός Αριστοτέλους καθορίζονται για μεν την πλατεία από γεωμετρικούς λόγους (κάθετη στην παραλιακή οδό), για δε την οδό από σημειολογικούς (οπτική σχέση με την κορυφή του Ολύμπου).

Όλο το σχέδιο χωρίζεται σε δύο ισοβαρείς ενότητες, μέσω ενός νοητού άξονα που ενώνει το πάρκο της Ελιάς με την πλατεία Εμπορίου (Αγορά). Ανάμεσα από τις δύο πλατείες παρεμβάλλεται μια μικρή κυκλική πλατεία-κόμβος μάλλον με μνημειακό χαρακτήρα, που τονίζει περαιτέρω τη μνημειακή αστική μορφή αυτού του άξονα αναψυχής και εμπορίου. Η κυκλική Πλατεία έχει επίσης ένα σημαντικό λειτουργικό χαρακτήρα, είναι ο προθάλαμος στην πλατεία Αγοράς και φαίνεται να συντονίζει την προσπέλαση από τις εισόδους της πόλης σ' αυτήν, μέσω δύο αξόνων καθέτων στη Λεωφόρο Ανοίξεως και σχηματίζουσών γωνία 60° μεταξύ των. Οι σημερινές θα λέγαμε οδοί Ιπποκράτους και Καρακωστή.

Να σημειώσουμε ότι το δίκτυο προσπέλασης στην Αγορά, δηλαδή, οι εμπορικοί άξονες δεν ταυτίζονται με τους βασικούς σημειολογικούς άξονες Διοίκησης (Μητροπόλεως), Πολιτισμού (Βενιζέλου) και Αναψυχής (Ελιάς). Συνιστούν δύο διαφορετικά επίπεδα. Επιπλέον, να σημειώσουμε ότι το δίκτυο της Αγοράς, αντίθετα με το δίκτυο Διοίκησης – Πολιτισμού, ανατράπηκε από το παραδοσιακό εμπορικό δίκτυο της πόλης που ήταν οργανωμένο με βάση την οδό Κεντρικής.

Οι συγκρούσεις και η τροποποίηση

Με την ανάρτηση του σχεδίου στο Δημαρχείο συστήθηκε «Επιτροπή πολιτών κατά του Σχεδίου», η οποία τις επόμενες μέρες μετέβη στον Γενικό Διευθυντή Θεσσαλονίκης, κ. Καναβό, στον οποίο εισηγήθηκε, με χαρακτηρισμούς όπως: «*ανεφάρμοστον, πολυτελέστατον, πολυδάπανον*», την τροποποίησή του (Αστήρ, 1925, φ.5). Ο Καναβός, παρ'όλο που η εισηγήση του υποδιοικητή Βέροιας κ. Εμπορίδου ήταν θετική: «*το Σχέδιον είναι τέλειον από μηχανικής απόψεως*», τάχθηκε ανεπιφύλακτα με το μέρος της Επιτροπής, αφού θεώρησε ότι «*τέτοια σχέδια μόνον εις ακαλύπτους γαίας εφαρμόζονται*» και υποσχέθηκε να εισηγηθεί στον υπουργό της Συγκοινωνίας την τροποποίησή του. Το σχέδιο όμως τελικά εγκρίθηκε και από τις αρχές του 1926 εφαρμόστηκε. Άρχισαν τότε οι αντιδράσεις, που κατέγραψε η εφημερίδα *Αστήρ* του Ιωάννη Γούναρη, η οποία και πρόκρινε δυναμικές κινητοποιήσεις για την ακύρωση του σχεδίου.

Το πρώτο ζήτημα που θιγόταν ήταν η διαδικασία σύνταξης του. Την αντιπαρέβαλλαν με την πιο συμμετοχική διαδικασία σύνταξης του σχεδίου της γειτονικής Νάουσας, για το οποίο συστήθηκε «*επιτροπή από έγκριτους πολίτες*», η οποία και σύστησε στους συντάκτες του σχεδίου να «*εφαρμόσουν στην ακάλυπτο ζώνη το τετραγωνικόν σύστημα εις δε την υπάρχουσα πόλιν το ελικοειδές*» (Αστήρ, 1926, φ.17).

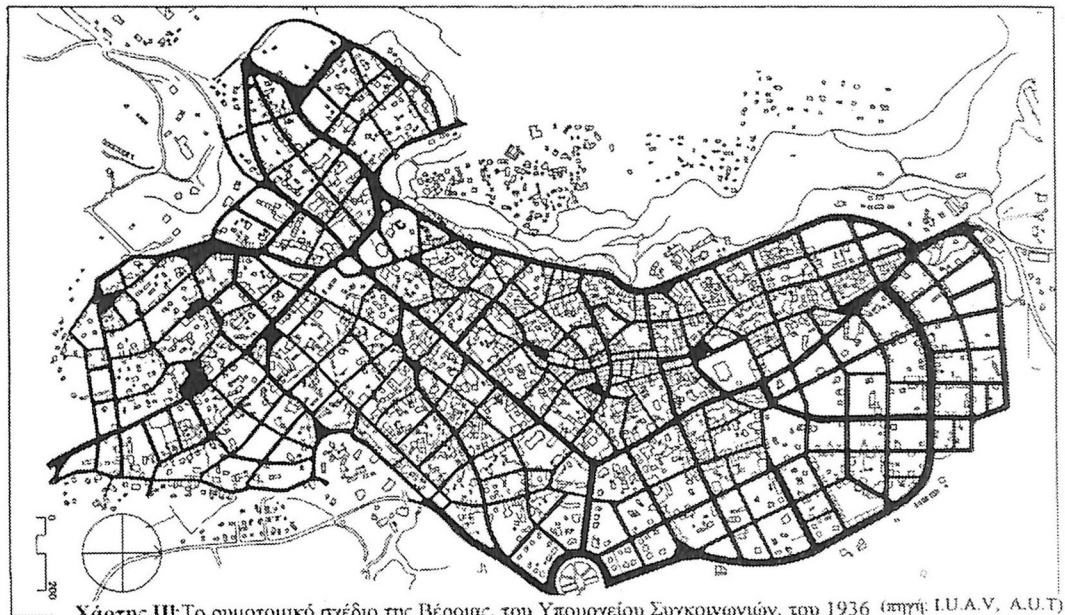
Πράγματι, το ορθογώνιο σύστημα δρόμων, παρ'όλα τα πλεονεκτήματά του, δεν ήταν εφαρμοσимо στις πυκνοδομημένες περιοχές, γιατί η ανέγερση θα παρακώλυε τη ζωή καθώς και την επικοινωνία των κατοίκων. Μια τέτοια ρυμοτομία προϋπέθετε ότι θα ξεκινούσαν όλοι μαζί οι κάτοικοι να κτίζουν. Εκείνο που προβαλλόταν από τους εναντιωμένους ήταν ότι θα χρειαζόταν οικονομική ευρωστία τόσο από το Δήμο, για να κάνει απαλλοτριώσεις και να αποζημιώσει τους θιγόμενους, όσο και από τους μικροϊδιοκτήτες, για να επανακατασκευάσουν τα σπίτια τους. Η πρόταση τους

λοιπόν ήταν μια ριζική τροποποίηση του σχεδίου στη βάση μιας πιο ήπιας προσέγγισης του υπάρχοντος οικιστικού συστήματος κατά το πρότυπο της Νάουσας: «αλλαχού μεν του τετραγωνικού συστήματος, αλλαχού δε του ελικοειδούς».

Το 1931 το Δημοτικό Συμβούλιο της Βέροιας εισηγήθηκε στο Υπουργείο Συγκοινωνιών την τροποποίηση του σχεδίου. Η απάντηση του υπουργού πήγαινε όμως ακόμη πιο πέρα, αφού πρότεινε να εκπονηθεί νέο σχέδιο, όπου θα λαμβάνονταν υπ' όψη «η κεντρική αγορά, ήτις... είναι εθνική οδός (εν.την Κεντρικής), οι ανεγερθείσαι επί τη βάσει του απορριπτομένου ήδη σχεδίου οικοδομαί, αι βυζαντιναί εκκλησίαι, ως αρχαιολογικά μνημεία καθώς και τα υπάρχοντα άλλα ευπρόσωπα οικήματα» (Αστήρ, 1931 φ. 143). Στην πραγματικότητα όμως, επειδή είχαν είδη κτισθεί αρκετά κτήρια στα βορειοανατολικά

τετράγωνα, τα λεγόμενα νεοκλασικά, το νέο σχέδιο του 1936 ήταν στη βάση του μια τροποποίηση του σχεδίου των Έρτσου-Μακρυδήμα, θεμελιακή στις πυκνοδομημένες περιοχές και διορθωτική στις αδόμητες (χάρτης III).

Ποια ήταν όμως η θέση των δύο μηχανικών στις αντιδράσεις των κατοίκων; Από μια δήλωση

Χάρτης III: Το ρυμοτομικό σχέδιο της Βέροιας, του Υπουργείου Συγκοινωνιών, του 1936 (πηγή: Ι.Υ.Α.Υ., Α.Υ.Τ.)

του Δημάρχου Βέροιας κ. Μάρκου μπορούμε να συνάξουμε μερικά συμπεράσματα. Λέει ότι «συνέστησεν εις τους μηχανικούς να κάμωσι σχέδιον με ολιγωτέρας θυσίας των δημοτών του αλλά ως εν τη εκθέσει των λέγουσι λόγω της οικτράς εικόνας ήν μας παρουσιάζει η παλαιά τουρκική ρυμοτομία της πόλεώς μας και απλά η διαπλάτνσις των νυν υφισταμένων οδών εάν εγίνετο οι δημώται τας αυτάς θυσίας θα υφίσταντο ή κατάτι ολιγωτέρας και εν τοιαύτη περιπτώσει γιατί να μην επέλθη παρακαλώ μια ριζική μεταβολή δια να απαλλαγή η πόλις μας απ' του κινδύνου να αντιμετωπίση εν τω μέλλοντι παρομοίας σοβαροτάτας ανάγκας» (Αστήρ, 1925. φ.4).

Οι μηχανικοί, προσδιορίζοντας τη πολεοδομική πραγματικότητα ως «οικτρά», επεδίωξαν να παρακάμψουν μια παγιωμένη, από τις ευρωπαϊκές και εθνικές εμπειρίες, πολεοδομική πρακτική, αυτήν δηλαδή των διαπλάτυνσεων και ευθυγραμμίσεων των υπαρκτών δρόμων στο εσωτερικό του παραδοσιακού οικισμού και των ορθογωνισμένων τετραγώνων όσον αφορά τις επεκτάσεις, θεωρώντας την ως χαμένο χρόνο.

Η πρότασή τους, για ριζική μεταβολή του παραδοσιακού πολεοδομικού ιστού, στηριζόταν σε ιδεολογικές στοχεύσεις («τουρκική ρυμοτομία») παρά σε τεκμηριωμένα οικονομικά και πολεοδομικά πλεονεκτήματα. Από τα άρθρα-διαμαρτυρίες που δημοσιεύτηκαν στον *Αστέρα* διαφάνηκε ότι δεν είχαν σαφή εικόνα του κόστους και των σταδίων της υλοποίησης του σχεδίου τους.

Στην πραγματικότητα υποδείκνυαν θυσίες στους Βεροιώτες για να κατακτηθεί «εν τω μέλλοντι» το δικό τους σχεδιαστικό όραμα. Απαξίωσαν τις αρχές της κοινωνικής εκλογίκευσης, της οικονομικής εφαρμογής και των χειροπιαστών ωφελημάτων. Η ιδεοληψία, η έπαρση, η αλαζονεία και η άγνοια των πρωταρχικών αναγκών της υπαρκτής κοινωνίας είναι χαρακτηριστικά αποικιοκρατικών πολεοδομικών παρεμβάσεων.

Ίσως σ' αυτήν τη στάση τους να οφείλεται εν μέρει και η απαξία του σχεδίου τους στην πολεοδομική μνήμη των Βεροιαίων. Το σχέδιο τους, αν δεν αγνοείται εντελώς, θεωρείται, ιδιαίτερα από τους αρχιτέκτονες, ως να μην εφαρμόστηκε ποτέ. Θεώρηση όμως που είναι λαθεμένη. Γιατί τελικά καθιερώθηκε εκεί που δεν υπήρξε πυκνή δόμηση, όπως, π.χ., στα οικοδ. τετράγωνα

ανάμεσα στην οδό Βενιζέλου και τη λεωφόρο Ανοίξεως, δηλαδή στο 1/3 περίπου του σχεδίου. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι καθιέρωσε τους τρεις βασικούς άξονες και τις βασικές πλατείες, δηλαδή την σπονδυλική στήλη της πόλης.

Να σημειώσω εδώ ότι η συμβολή του σχεδίου των Ε-Μ στην πολεοδομική συγκρότηση της Βέροιας, άρα στην οικονομική, κοινωνική και ιδεολογική εξέλιξή της, ανεξάρτητα από το πώς το κρίνει κανείς, είναι μεγαλύτερη από τη συμβολή του σχεδίου Κλεάνθη - Schaubert στην πολεοδομική συγκρότηση της Αθήνας, το οποίο όμως όλοι θεωρούν ως αφετηρία.

Τελικά, η σημερινή πολεοδομική πραγματικότητα της Βέροιας διαμορφώθηκε ως συνύπαρξη στοιχείων του σχεδίου Ε-Μ και του σχεδίου του 1936. Αν και το δεύτερο διαμορφώθηκε ως έκφραση των συμφερόντων των οικοπεδούχων και όχι ως αποτέλεσμα μιας διαφορετικής πολεοδομικής φιλοσοφίας σεβασμού στην παράδοση (βλ. σχετικά την αντιμετώπιση των μεσαιωνικών μνημείων, τα οποία καταστρέφει εντελώς), εντούτοις επανάφερε παραδοσιακούς δρόμους, με προεξάρχουσα την οδό Κεντρικής, προωθώντας απλά τη διαπλάτυνσή τους. Στην πραγματικότητα, ο πολεοδομικός «λαϊκισμός», του 1936, δεν έθιξε τη βασική επιδίωξη της αθηναϊσμού, η οποία συνίστατο στην αποδυνάμωση αστικών στοιχείων που αμφισβητούσαν την ηγεμονική παρουσία του στη ζωή, την αισθητική και γενικά στην ταυτότητα της πόλης, όπως ήταν, πχ, τα βυζαντινά στοιχεία της πόλης. Στοιχεία που διασώθηκαν, εν μέρει, λόγω της αδυναμίας του ελληνικού κράτους να καλύψει οικονομικά το κόστος των απαλλοτριώσεων, δηλαδή να καλύψει το κόστος της καταστροφής τους.

Βιβλιογραφία

1. *Αστήρ Βέροιας*, εφημερίδα, περ. 1925-1931
2. I.U.A.V. Univercity Institute of Architecture in Venice-Aristotle University of Thessalonike-Arcitecture Faculty, 1996, *Veria a project for Barbuta*, The Veria Seminar 21 st april-5 th May, Veria Municipality.
3. Καραδήμου - Γερολύμπου, Αλέκα, 1995, *Η Ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης μετά την πυρκαγιά του 1917*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη
4. Λαγόπουλος, Αλέξανδρος - Φαίδων, 2004, «Codes, space and national identity: The 1918 plan for the city of Thessaloniki», p.169-196, *Semiotica*, v. 150.
5. Μάρτος, Δημήτριος, 2005, *Αθήνα: Πρωτεύουσα του νέου Ελληνικού κράτους. Πολιτική Ιδεολογία και Χώρος*, Γόρδιος, Αθήνα
6. Χιονίδης, Γιώργος, 1960, *Ιστορία της Βέροιας, της πόλεως και της περιοχής, τ. Α΄*, Βέροια, και 1970, *Βυζαντινοί χρόνοι. τ.Β΄*, Θεσσαλονίκη.

Στις μέρες μας γίνεται όλο και πιο σαφές ότι υπάρχουν οι πολλαπλές ιστορίες οι οποίες εντάσσονται σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συγκυριών, δεν είναι όμως παραπληρωματικές αλλά συχνά συγκυρούνται μετξή τους και συνθέτουν ένα εκρηκτικό σκηικό. Αντιμέτωπος με τις αντιφατικές αξίες που υπηρετούν οι συγκεκριμένες ιστορίες ο σύγχρονος άνθρωπος συνθλίβεται και συχνά παραπαίει.

Αν θελήσουμε να τις ταξινομήσουμε ειδο-λογικά θα καταλήξουμε στις κάτωθι ιστορίες α) στη γενική Ιστορία β) στην τοπική Ιστορία γ) στη σχολική Ιστορία δ) στην Ιστορία των ερευνητών & των Πανεπιστημίων ε) στην εθνική Ιστορία στ) στην παγκοσμιοποιημένη αντίληψη της Ιστορίας.

κατά καιρούς ιστορία και επίσης να αιτιολογήσει τις διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στις πολλές ιστορίες (Κόκκινος, 1998). Συγκεκριμένα την περίοδο του **μοντερνισμού** ο οποίος υπήρξε στην «ηλιξη συγκρουσημής του θετικισμού; του μηρηισμού και του δομισμού ο ιστορικός διαλεγόταν με τις ποικίλες όψεις μιας πολύμορφης πραγματικότητας, μέρος της οποίας αντιπροσώπευαν οι πηγές και να διαμόρφωνε τη δική του ολιστική προσέγγιση (Κόκκινος 1998, Μαυροσκοφής 2005). Τα χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής ήταν η σύλληψη της ιστορίας των τοπικών κοινωνιών ως ιστορίας των όψεων του πολιτισμού και των υποκειμένων. Επομένως θεωρημένη με αυτό το πρίσμα η τοπική ιστορία θεωρήθηκε ως

Τοπική Ιστορία: Όρια και Θρίσμοί *

Σοφία Ηλιάδου-Τάχου

Επίκουρος Καθηγήτρια

Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι η επιλογή της μιας ή της άλλης ιστορίας και η απαξίωση των λοιπών εκφάνσεων της είναι τόσο εφικτή όσο η προτίμηση που δηλώνουμε για τις ξανθιές ή τις μελαχρινές λες και μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι και οι δύο κατηγορίες είναι υφιστάμενες και νομοτελειακά παρούσες στην άτεγκτη καθημερινότητά μας. Τι απομένει λοιπόν στον πολυβασανισμένο σύγχρονο άνθρωπο να κάνει όταν κατακλύζεται από αντιφατικές προσεγγίσεις ενός και του αυτού γεγονότος; Δεν του απομένει παρά να επιστρατεύσει την κρίση του και να επιλέξει εκείνη την ερμηνευτική προσέγγιση που του ταιριάζει, με την πρόσθετη υποχρέωση ότι δε θα βάλει τον εαυτό του στην πολυτέλεια της άγονης μισαλλοδοξίας.

Η ιστορική θεώρηση του επιστημολογικού υπόβαθρου της επιστήμης της Ιστορίας μπορεί να δώσει απαντήσεις ως προς το τι θεωρούσαμε

ο προθάλαμος της ιστορικής γνώσης που δεν οδηγούσε σε ολιστική προσέγγιση των κοινωνικών φαινομένων. Τη συγκεκριμένη περίοδο επιστημονικό ενδιαφέρον είχε (Labrousse & Vilar) η εξήγηση των ιστορικών γεγονότων της τοπικής ιστορίας με την ένταξή τους σε ομογενή πλαίσια αναφοράς. Από το σημείο αυτό εκκινεί και η παραδοχή ότι η τοπική ιστορία χρησιμεύει στην καλύτερη κατανόηση της γενικής, δηλαδή στην αντίληψη αυτού του πλαισίου αναφοράς, μέσα από την παραδειγματική της διάσταση. Τα σημαντικότερα στοιχεία του μοντέλου του μοντερνισμού είναι η αναγωγή του ειδικού στο γενικό και του τοπικού στο εθνικό και το παγκόσμιο, η αντιστοίχιση υλικών, δομών και νοοτροπιών, η αντίληψη ότι οι μεταβολές στο οικονομικό πεδίο ευθύνονται για τη μετεξέλιξη των ιδεών στο πεδίο της κοινωνίας και τέλος η θεώρηση ότι οι δομές και πολύ λιγότερο τα υποκείμενα διαδρα-

ματίζουν κυρίαρχο ρόλο στην ιστορική εξέλιξη. Κλείνοντας πρέπει να τονίσουμε ότι την περίοδο του μοντερνισμού η επιστημονική προσέγγιση της εθνικής ιστορίας αναγορεύτηκε σε υπεραξία.

Στη συνέχεια την περίοδο της **μετανεωτερικότητας** συντελέστηκε η αναστροφή στη θεώρηση της τοπικής ιστορίας ως θεραπεινίδας της γενικής, αφού οι τάσεις στη θεώρηση της ιστορίας που διαμορφώθηκαν την περίοδο αυτή οδήγησαν στην αποκήρυξη της ολιστικής προσέγγισης των ιστορικών φαινομένων, στην απόδοση έμφασης στη πολιτισμική ιστορία, δηλαδή στη διαδικασία διαμόρφωσης ταυτοτήτων, στην άμβλυνση του ενδιαφέροντος για τις οικονομικές δομές και τις επιπτώσεις τους στο κοινωνικό συγκείμενο, στην υπέρβαση του γεωγραφικού ντετερμινισμού του Braudel, στην απόδοση έμφασης όχι στην αναζήτηση των αιτιωδών σχέσεων στο επίπεδο της νοοτροπίας, αλλά στο ρόλο των προσώπων στη διαχείριση των

ιστορικών συγκυριών, στην έμφαση στην κατανόηση των συστημάτων νοητικών αναπαραστάσεων των πληθυσμιακών ομάδων που συνιστούν το κοινωνικό συγκείμενο. Επομένως τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης τάσης στη θεώρηση της ιστορίας, όπως διαμορφώθηκε στα πλαίσια της μετανεωτερικότητας είναι τα εξής: Η σύγχρονη τάση αντιβαίνει στο μεγάλο αφήγημα, στις συνέχειες, στις αποσιωπήσεις, στην επινόηση νέων μορφών τοπικής φαντασιακής συλλογικότητας, στον συναισθηματικό υπερτονισμό του τοπικού, και δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ενασχόληση με τις πτυχές της καθημερινότητας π.χ. με τις πολιτισμικές εκφράσεις. Έτσι συντελείται η σύλληψη των κοινωνιών ως πεδίων σύμπραξης ομάδων συμφερόντων με δικό τους ξεχωριστό λόγο και κοινωνική δυναμική (δίκτυα ισχύος). Έτσι οικο-

δομείται αυτό που ορίζουμε ως **Νέα Ιστορία**.

Θέτοντας μάλιστα στο μικροσκόπιο της έρευνας τη σχολική ιστορία και επιχειρώντας να προσδιορίσουμε τη σχέση γενικής ιστορίας & σχολικής ιστορίας θα καταλήξουμε εύκολα στο συμπέρασμα ότι η σχολική ιστορία υπηρετεί την κυρίαρχη ιδεολογία και υφίσταται τις παρεμβάσεις της ενώ η γενική ιστορία διαμορφώνεται από τους ερευνητές. Επειδή όμως η έρευνα δεν είναι απρόσωπη οι ερευνητές ως πρόσωπα ανήκουν σε ορισμένες κοινωνίες και διακρίνονται για τις ιδεολογικές τους καταβολές και επομένως η γενική ιστορία είναι γεμάτη από αλληλοσυγκρου-

Βέροια, οδός Μητροπόλεως τη δεκαετία του '50.

όμενες, παράλληλες ή αντίθετες προσεγγίσεις ιστορικών γεγονότων. Το χάος που δημιουργείται στη συνείδηση του μέσου πολίτη οφείλεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων διαμορφώνει ιστορική συνείδηση μέσα από τη σχολική ιστορία, ενώ αγνοεί την ιστορία των ειδικών. Και ενώ στην Ελλάδα το πεδίο αναφοράς της σχολικής ιστορίας δεν ταυτίζεται σε καμία περίπτωση με εκείνο της γενικής, δεν ισχύει ούτε το δέον γενέσθαι, δηλαδή η αυτονομία επιβεβλημένη αρχή το ιστοριογραφικό παράδειγμα της σχολικής ιστορίας να προέρχεται από την αλληλεπίδραση γενικής-σχολικής. Το αποτέλεσμα βέβαια είναι καταλυτικό: η σχολική ιστορία παραμένει στο πλαίσιο που οροθέτησε στο παρελθόν η συμβαντολογική σχολή της ιστορίας, η οποία συνέθλιβε τις προεκτάσεις των γεγονότων

που διαδραματίζονταν στα τοπικά πλαίσια και αδυνατούσε να ερμηνεύσει τις αιτιώδεις σχέσεις και τη νομοτέλεια των γεγονότων.

Αναφορικά μάλιστα με τη διάκριση Γενικής και Τοπικής ιστορίας η διαχωριστική γραμμή αποδεικνύεται ακόμα πιο προβληματική σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία. Σύμφωνα με τον Eric Weniger στο βιβλίο "Neue Wege im Geschichtsunterricht": «η ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας και η συνδεδεμένη με αυτή ιστορία του πολιτισμού οικοδομούσαν μια βαθιά οδό για την κατανόηση του ιστορικού γίνεσθαι και μπορούσαν να χρησιμοποιούνται για την επίτευξη πιο πολύπλοκων στόχων». Αντίθετα, κατά τους Kleinecht, Krieger & Lohan «Η τοπική ιστορία έχει παραδειγματικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην καλύτερη κατανόηση εθνικών ή υπερεθνικών φαινομένων». Αντίθετα, ο Koch γράφει χαρακτηριστικά: «η αναγωγή από τα επί μέρους γεγονότα που αποτελούσαν αντικείμενο της τοπικής ιστορίας στα γενικότερα που αποτελούσαν αντικείμενο της γενικής συνιστά αναγωγή από την αντίληψη του συγκεκριμένου, στο χώρο της αφηρημένης σκέψης».

Μέσα στο πλέγμα αυτό των αντιφατικών δεδομένων διακρίνουμε τις εξής τάσεις στη θεώρηση της τοπικής ιστορίας:

α) την ταύτιση της τοπικής ιστορίας με την ιστορία του πολιτισμού και της γενικής ιστορίας με την πολιτική ιστορία. Η συγκεκριμένη τάση οδηγεί στην απαξίωση της τοπικής ιστορίας είτε ως πολιτισμικής ιστορίας δηλαδή ως ιστορίας του υλικού και του λαϊκού πολιτισμού, και όχι ως ιστορίας της κουλτούρας, είτε ως ευκολότερης σε σχέση με τη διδασκαλία της πιο σύνθετης και πιο ενδιαφέρουσας πολιτικής ιστορίας. Ακόμα μέσα από την τάση αυτή συντελείται η θεώρηση των διδακτικών στόχων που έθετε η τοπική ιστο-

ρία ως χαμηλότερων ως προς τις απαιτήσεις και τις προοπτικές τους στην ταξινόμια του Bloom (Bloom, 1986).

β) Τη θεώρηση της τοπικής ιστορίας ως ιστορίας των συγκεκριμένων υλικών πραγμάτων που εντάσσονταν στον πεπερασμένο κοινωνικό περίγυρο του ατόμου, σε αντιδιαστολή με τη θεώρηση της γενικής ιστορίας ως ιστορίας των αφηρημένων ιδεών που συλλαμβάνονταν σε ένα πιο προωθημένο επίπεδο της ατομικής συνείδησης.

γ) Το αγγλικό μοντέλο το οποίο δεν παραβλέπει τη διάσταση της γνωριμίας με την πολιτισμική κληρονομιά και το οποίο επικεντρώνει το ενδιαφέρον στη διαμόρφωση «ιστορικών δεξιοτήτων» στα πλαίσια της διδακτικής της τοπικής ιστορίας με τη μέθοδο project.

Η κατάχρηση της πρώτης τάσης που απαξίωσε την τοπική ιστορία έναντι της γενικής οδήγησε στην Ελλάδα σε ακραία δεδομένα, όπως στην κοινή σε όλους μας πεποίθηση ότι οι πρωταγωνιστές της τοπικής ιστορίας δεν είχαν πιθανότητες ηρωοποίησης, ή ότι η εμβέλειά τους έμενε περιχαρακωμένη στο πλαίσιο, που οριοθετούνταν από τη συλλογική μνήμη της ομάδας, ή ότι η σχέση τους με τη γενική ιστορία ήταν ευθέως ανάλογη της απομάκρυνσης του χώρου δράσης τους από τα κέντρα διαμόρφωσης της κυρίαρχης ιδεολογίας. Έτσι, καταλήγουμε στο αναπόφευκτο συμπέρασμα ότι η υπέρβαση των ορίων του χώρου, ή η αναγωγή του μερικού στο συλλογικό ήταν ανέφικτες προοπτικές στη νεοελληνική κοινωνία, στην οποία η γενική ιστορία επέβαλε και επιβάλλει τις αξιωματικές της προτεραιότητες σε βάρος της συλλογικής μνήμης των τοπικών κοινωνιών.

* Το κείμενο αποτελεί μια συντομευμένη μορφή της ανακοίνωσης της κα. Ηλιάδου-Τάχου στην παρουσίαση του βιβλίου του Χρήστου Ι. Σκούπρα, *Όψεις και Τομές στην Τοπική Ιστορία της Βέροιας*, στις 24 -11-2008. Την εκδήλωση οργάνωσαν ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Ν. Ημαθίας και οι εκδόσεις Η ΣΥΝ(+)είδηση.

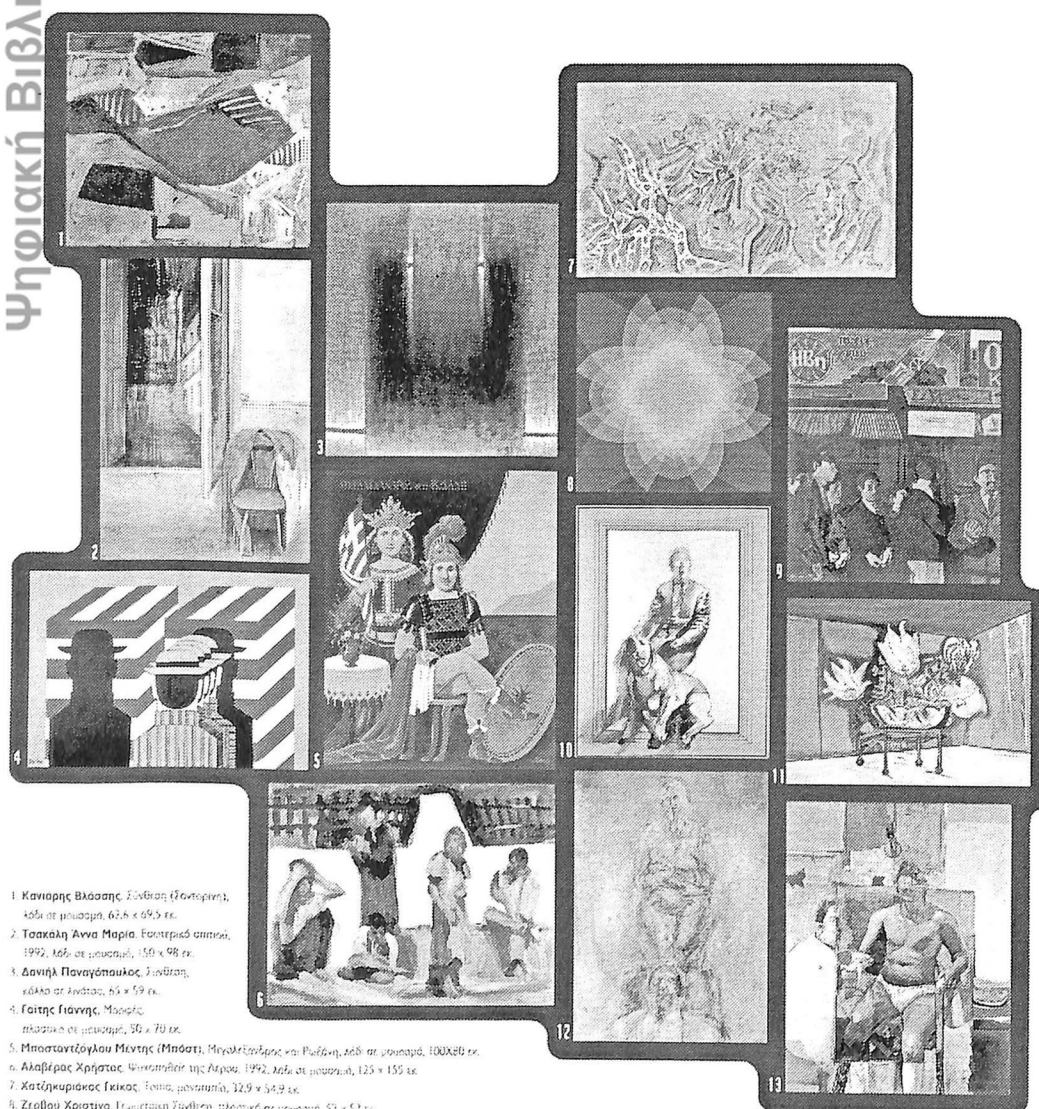
Σύγχρονη Ελληνική Ζωγραφική

από τις Συλλογές του Τελλογλείου Ιδρύματος Τεχνών

Μπίκας Παναγιώτης

Δρ. Ιστορίας της Τέχνης

Τελλογλείο Ίδρυμα Τεχνών Α.Π.Θ.

1. Κανιάρης Βλάσσης, Στάση ξανθοί, 1992, έργο σε μουσαμά, 62,5 x 69,5 εκ.
2. Τσακαλή Άννα Μαρία, Εσπερινό αινιγμ., 1992, έργο σε μουσαμά, 150 x 98 εκ.
3. Δανιήλ Παναγιώτου, Συνάντηση, 1992, έργο σε λινό, 65 x 59 εκ.
4. Γαϊτής Γιάννης, Μορφή, 1992, έργο σε μουσαμά, 50 x 70 εκ.
5. Μπουσαντόγλου Μέντης (Μπάσιτι), Μεγάλες πόλεις και Ρωβήνη, 1992, έργο σε μουσαμά, 100x20 εκ.
6. Αλαφίρης Χρήστος, Ψυχαγωγία της Άνοιξης, 1992, έργο σε μουσαμά, 125 x 150 εκ.
7. Κατσίκιριακος Ιλίας, Τοπίο, 1992, έργο σε μουσαμά, 129 x 149 εκ.
8. Ζερβού Χριστίνα, Εσωτερική Τάχηση, 1992, έργο σε μουσαμά, 52 x 52 εκ.
9. Βενετούκας Λουκάς, ΗΒΗ, 1992, έργο σε μουσαμά, 120,5 x 100,5 εκ.
10. Μουτάκας Δημήτρης, Επιγραφή με μπουκάλια, 1992, έργο σε μουσαμά, 105 x 125 εκ.
11. Τσιονάς Νίκος, Νύκτα Φύση, 1992, έργο σε μουσαμά, 115 x 147 εκ.
12. Μπουτόσγλου Χρόνης, Από το παρελθόν, 1992, έργο σε μουσαμά, 104,5 x 75,3 εκ.
13. Τσακαλίδης Ευσέβιος, Μορφή, 1992, έργο σε μουσαμά, 126,5 x 76,5 εκ.

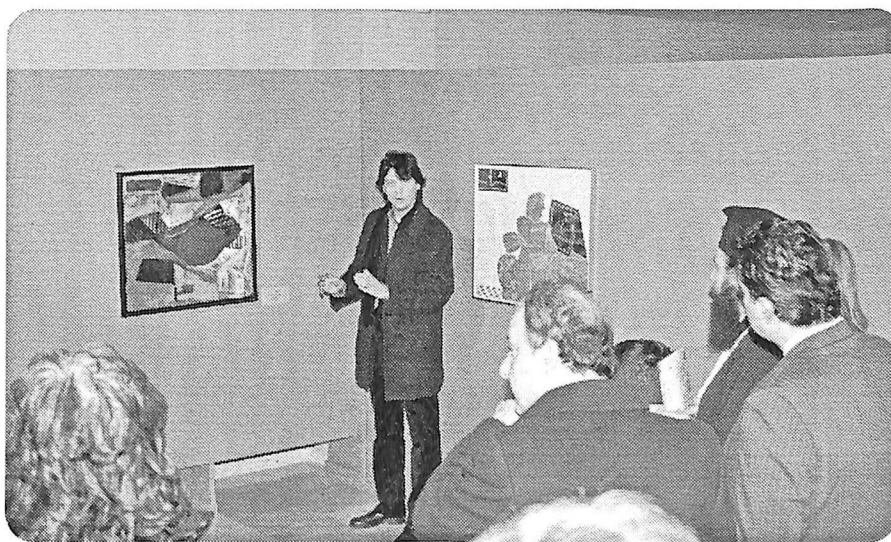
Το Τελλογλείο Ίδρυμα Τεχνών Α.Π.Θ. ιδρύθηκε το 1972, με τη δωρεά της συλλογής έργων τέχνης, καθώς και ολόκληρης της περιουσίας, του Νέστορα και της Αλίκης Τέλλογλου στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Η συλλογή αυτή αποτέλεσε τον πυρήνα του Ιδρύματος, που στη συνέχεια εμπλουτίστηκε με τις δωρεές του Τώνη και της Ιωάννας Σπητέρη, του Γεωργίου Μουρέλου, της συλλογής Δημητρίου Τσάμη καθώς και άλλες δωρεές καλλιτεχνών. Από το Μάρτιο του 1998 έχει εγκατασταθεί στη μόνιμη έδρα του, σε κτίριο που ο σχεδιασμός του αποτέλεσε θέμα αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, σε μια ιδιαίτερα προνομιακή θέση, στην κορυφή της πανεπιστημιούπολης.

Το Τελλογλείο Ίδρυμα Τεχνών διαθέτει μία πλούσια συλλογή έργων τέχνης, που καλύπτει ολόκληρο το πεδίο της ελληνικής ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτικής του 19ου και 20ού αιώνα. Επίσης υπάρχουν σημαντικά έργα Ευρωπαίων καλλιτεχνών, ένας μεγάλος αριθμός κινέζικων ειδωλίων και αγγείων, γιαιπωνέ-

ζικα τυπώματα και δείγματα αφρικανικής τέχνης.

Από την πρώτη στιγμή βασική πρόθεση του Τελλογλείου Ιδρύματος ήταν ο διάλογος με την περιφέρεια, η διάχυση του εκπαιδευτικού του ρόλου, καθώς είναι το μόνο πανεπιστημιακό ίδρυμα τεχνών στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό επεδίωξε και κατάφερε να συνεργαστεί με Δημοτικές Πινακοθήκες και Πολιτιστικούς φορείς σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας, για παράδειγμα τη Μυτιλήνη και την Ξάνθη. Αυτό εξάλλου ήταν και το όραμα της Αλίκης Τέλλογλου, για την οποία η επαφή του καθημερινού ανθρώπου με σημαντικά έργα τέχνης ήταν ο βασικός στόχος της προσφοράς της.

Η έκθεση «Σύγχρονη Ελληνική Ζωγραφική από τις Συλλογές του Τελλογλείου Ιδρύματος Τεχνών» που φιλοξενείται στο **Χώρο Πολιτισμού και Τεχνών του Δήμου Βέροιας**, ακριβώς αυτόν τον σκοπό επιχειρεί να υπηρετήσει. Μέσα από έργα σημαντικών Ελλήνων καλλιτεχνών που δραστηριοποιήθηκαν από το 1960, κυρίως, και μετά έγινε μια προσπάθεια να αναδειχτούν οι διαφορετικές προσεγγίσεις και οι μεταβολές στην εικαστική γλώσσα. Έχοντας υπόψη ότι η έκθεση απευθύνεται σε μία κοινωνία που δεν έχει ακόμη τη δυνατότητα να δει από κοντά σημαντικά έργα τέχνης, γιατί οι εικόνες μπορεί να κυκλοφορούν στο διαδίκτυο ή στα βιβλία αλλά κανείς νιώθει τη μαγική αύρα μόνο όταν συναντά το ίδιο το έργο, επιχειρήθηκε χωρίς καμιά προσπάθεια διδακτισμού να παρουσιαστεί ένα πανόραμα της σύγχρονης ελληνικής ζωγραφικής μέσα από μεγάλα στο μέγεθος έργα που δημιουργούν ένα όμορφο εικαστικό περιβάλλον. Η αφαιρετική ζωγραφική του Γιώργου Σβορώνου, η γεωμετρική αφαίρεση

Φωτ.: εγκαίνια έκθεσης 16/01/2009, Χώρος Τεχνών Δήμου Βέροιας.

της Χριστίνας Ζερβού, η εξπρεσιονιστική γραφή του Δημήτρη Μυταρά, η γεμάτη χρώμα ζωγραφική του Νίκου Σαχίνη, αλλά και η εσωτερική, μελαγχολική αποτύπωση της Θεσσαλονίκης από τον Λουκά Βενετούλια, είναι μερικά μόνο παραδείγματα των διαφορετικών επιλογών των καλλιτεχνών που παρουσιάζονται. Από την άλλη το πορτρέτο του Καβάφη από τον Παναγιώτη Τέτση, χαρακτηριστικό που αντιγράφει το γνωστό πορτρέτο του ποιητή, αλλά και το έργο Μεγαλέξανδρος και Ρωξάνη του Μποστ, καλλιτέχνη με τη γνωστή αιρετική χρήση της γλώσσας, είναι έργα που θα μπορούσαν να απευθυνθούν σε ένα ιδιαίτερο κοινό. Μια έκθεση, όπως και ένα κείμενο, είναι ανοιχτή σε πολλές αναγνώσεις, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του επισκέπτη. Ο επιμελητής της έκθεσης, που μοιάζει λίγο με το συγγραφέα, μπορεί να βάλει τα όρια. Αλλά, για να χρησιμοποιήσω μια φράση κλισέ, η έκθεση μετά αποκτά τη δική της δυναμική. Αντίθετα όμως από ένα κείμενο είναι καταδικασμένη σε θάνατο όταν σβήσουν τα φώτα του χώρου που την φιλοξενεί. Ό,τι απομένει είναι και πάλι ο λόγος.

Περί Θεάτρου

Ιστορία του Θεάτρου στη Βέροια

Νίκος Μανουόλης
Χημικός - Θεατρικός συγγραφέας

*Διαβάτη δεν υπάρχουν δρόμοι.
Τον δρόμο θα τον φτιάξεις περπα-
τώντας.*

Αντόνιο Ματσόδο

Αυτοί οι στίχοι του Ισπανού ποιητή ξαναήρθαν στον μυαλό μου καθώς ξεφύλλιζα τα βιβλία δυο συμπολιτών μας (που δεν βρίσκονται πια στην ζωή) με «αναμνήσεις - ιστορίες της Βέροιας». Συνειδητοποίησα το αυτονόητο, που πολλές φορές λησμονούμε, πως και το σύγχρονο θέατρο στην πόλη μας έχει μια διαδρομή. Μια διαδρομή που την ξεκίνησαν κάποιοι πρωτοπόροι και σ'αλήθεια έφτιαξαν ένα δρόμο περπατώντας. Το δρόμο που βαδίζουμε τώρα όλοι, όσοι δημιουργούμε, στηρίζουμε κι αγαπάμε το θέατρο στη Βέροια. Βλέπετε σε κάθε εποχή υπάρχουν οι οραματιστές, οι τολμηροί που αγνοώντας τα σχόλια, αναταράζουν τα λιμνάζοντα νερά της συντήρησης.

Σε αυτούς και το έργο τους αφιερώνεται αυτό το κείμενο με την ελπίδα να αποτελέσει ένα επιπλέον ερέθισμα για να πραγματοποιηθεί μια ουσιαστική και εμπειριστατωμένη μελέτη σχετικά με την **Ιστορία του Θεάτρου στην Βέροια**. Μια τέτοια έκδοση αποτελεί και πρό-
θεση του Ομίλου Φίλων Θεάτρου και Τεχνών που ελπίζουμε να τη φέρουμε σε πέρας.

Τώρα απλά θα περιοριστώ στη μεταφορά αποσπασμάτων από τα βιβλία αυτά που μεταφέρουν τις αναμνήσεις των συγγραφέων τους, αλλά και το κλίμα μιας άλλης εποχής.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ του Αναστασίου Εμμ. Χριστοδούλου, εκδ. 1960
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ σελ. 95

Η Αδελφότης «**Μέλισσα**» (σσ έτσι μετωνομάσθηκε το 1898 η αδελφότητα «**Αθηνά**», που είχε ιδρυθεί στην Βέροια το 1880 μετά τον άτυχο πόλεμο του 1897, ύστερα από εντολή των τουρκικών αρχών, επειδή θεωρήθηκε ότι παραπέμπει στην πρωτεύουσα της Ελλάδας Αθήναι) έδιδε συχνά θεατρικές παραστάσεις στεφομένες πάντοτε υπό πλήρους επιτυχίας, εις ας ελάμβανον μέρος ο διευθυντής του Ημιγυμνασίου Δήμος Βασιλείου, ο ιατρός Δ. Τούσας, οι έμποροι Εμμ. Χριστοδούλου, Ιωαν. Τούσας, Ιωαν. Σιορμανωλάκης, Γεώργιος Τζίκας, Εμμ. Παπαδήμος, Θωμάς Χατζηνικολάκης, Περικλής Χριστοδούλου, ο ζαχαροπλάστης Εμμ. Περδίκας, οι κτηματίαι Παν. Μπογιατζής, και Δημ. Μπαλάσης, οι διδάσκαλοι Κρουσταλλίδης, Ιωαν. Μηλιόπουλος, Εμμ. Ζάχος, Γ. Βλαχογιάννης, ο φαρμακοποιός, Αρ. Βλάχος, ο γράφων και πολλοί άλλοι, υποδυσόμενοι και τα γυναικεία πρόσωπα. Διεκρίνοντο ως κωμικοί οι Μηλιόπουλος, Βλαχογιάννης και Τζίκας.

...Εις άλλην παράστασιν της «Γιαννούλας» αι δοκιμαί της οποίας διήρκησαν τρείς μήνας με 35 πρόσωπα αι δε εισπράξεις ανήλθον εις το λίαν σεβαστόν ποσόν των 50 λιρών ο Αστυνόμος Μεμέτ Εφέντης, Γρεβενιώτης Ελληνομαθής ισχυριζόμενος ότι τα εισιτήρια δεν είχαν χαρτόσημον ήθελε να εμποδίσει την παράστασιν καθ'ήν στιγμήν το θέατρο ήτο πλήρες η δε αυλαία θα ηνοιγότο. Πρό της επιμονής αυτής του Αστυνομικού ο Θωμάς Χατζηνικολάκης ταμίας της «Μελίσσης» απεστάθη εις τον Πρόεδρο αυτής Δημήτριον Τούσαν όστι τω είπε: «Βάλε στην τσέπη του 15 ματζίτια και πέστου Τσιοκ Σελιάμ από τον Χεκίμ Εφέντη». Πράγματι όταν ο Αστυνόμος ησθάνθη το βάρος των ματζιτιών εις την τσέπη του, έκαμεν ένα μεγάλο τεμενά, λέγων «Μεγάλο το χατήρι σας κυρ Θωμά Εφέντη και το δικό σου και του Χεκίμ Εφέντη» και απήλθε τροχάδην και η παράστασις εγένετο με μοναδικήν επιτυχίαν...

Τοί μέλη του Προεδρείου της
 εν Βεροία Αδελφ. Μελίσσης
 και Μουσικοῦ ὁμίλου.
 εν Βεροία 27 15/4/901
 Έμμ. Γ. Ζαΐχης.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΒΕΡΟΙΩΤΗ

του Στεφάνου Εμμ. Ζάχου, εκδ. 1979

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ σελ. 125.

Η πόλη μας υπήρξε θεατρόφιλη. Επί τουρκοκρατίας ακόμη οι νέοι της εποχής εκείνης μέλη του συλλόγου «Μέλισσα» έδιδαν θεατρικές παραστάσεις στην αίθουσα του Βλάχικου σχολείου όπου σήμερα το μέγαρο ΟΤΕ. Μετά την κατεδάφιση του οι παραστάσεις πραγματοποιούνταν στην ευρύχωρη αίθουσα του γυμνασίου (σσ σημερινού Δημαρχείου) ...

... Μετά το 1912 οι πόλεμοι η επιστράτευση τα εν γένει ανώμαλα γεγονότα ανέστειλαν κάθε θεατρική κίμηση για να επαναληφθεί αυτή μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Στο προσκήνιο εμφανίστηκαν άλλοι οι Κων. Μπουζιώτας, Αντ. Βλαχογιάννης, Κων. Παπαδήμας, Σταύρος Παπαδήμας, Πέτρος Θέμελης ήσαν τα βασικά στελέχη της ερασιτεχνικής θεατρικής ομάδας...

... Η ερασιτεχνική αυτή ομάδα δίδαξε δυο τρία έργα μεταξύ των οποίων το δυσκολώτερο και εντυπωσιακώτερο ήταν ο *Αρχοντοχωριάτης*. Θ' αναφέρω και κάτι ακόμα.

Σ' ένα έργο δεν το ενθυμούμαι που δίδαξε η ανωτέρω ομάδα έπρεπε να κάμει την εμφάνιση του στη σκηνή ο κυρ-μέντιος, έτσι ήθελε ο συγγραφέας οι νέοι τι έπρεπε να κάμουν; ομοίωμα δεν υπήρχε, για να δώσουν λοιπόν στη σκηνή κάποια ιδιαίτερη έμφαση, δεν edίστασαν να μεταφέρουν εκεί τον κυρ-μέντιον, δανείστηκαν το ζωντανό από τον Σπύρο Πέτσα που διατηρούσε την Εληά, τον ανέβασαν στα χέρια!! τη μεγάλη μαρμαρίνη σκάλα, τον έκλεισαν στο καμαρίνι του, δίπλα από την σκηνή,

αίθουσα διδασκαλίας Α΄ τάξεως γυμνασίου, τοποθέτησαν σανιδώματα κάτω από το σώμα του για ευνόητους λόγους και σαν ήλθε η ώρα εμφανίζεται στη σκηνή και έτσι επί πώλου όνου καθισμένος ο Κώστας Παπαδήμας έπαιξε τον ρόλο του. Οι θεατές κάτω χειροκροτούσαν και επευφημούσαν αλλά και ο γαϊδαράκος ευγενέστατος ανταπέδωσε τις εκδηλώσεις με ένα δυνατό καί παρατεταμένο ογκάνισμα - κοινώς γκάρισμα...

Το περιστατικό αυτό αναφέρω μόνο και μόνο για να επισημάνω τη θέληση, την υπομονή και επιμονή των φιλοπρόδων αυτών νέων οι οποίοι παρά τις δυσκολίες τις αντιξοότητες, τα εμπόδια, εξακολουθούσαν να δίδουν παραστάσεις.

Από αυτήν την ομάδα την σκυτάλη πήραν τα μέλη του Μουσικογυμναστικού Συλλόγου **Μέγας Αλέξανδρος**...

Ο δρόμος είχε πια ανοιχθεί! Το θέατρο άρχιζε να ανθεί και με άλλες ομάδες. Έτσι φθάνουμε στα χρόνια μετά τη μεταπολίτευση, που η προσωπική μνήμη μου θυμίζει παραστάσεις από τις θεατρικές ομάδες, του «Ομίλου Φίλων Θεάτρου», του «Προμηθέα», της «Καλλιθέας», της «Ευξείνου Λέσχης», του «Διόνυσου», «Ομίλου Θεάτρου και Τεχνών» των «Δασκάλων και Νηπιαγωγών Ν. Ημαθίας» του ημιεπαγγελματικού «Μακεδονικού Θεάτρου» και φυσικά του «ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας».

Σε όλες αυτές τις δραστηριότητες, άνθρωποι με ικανότητες και διάθεση κατέθεσαν την υπεραξία τους. Φαντάζομαι πως και τότε όπως και τώρα και δυσκολίες θα υπήρξαν και γκρίνιες θα συντρόφευαν κάποιες κινήσεις.

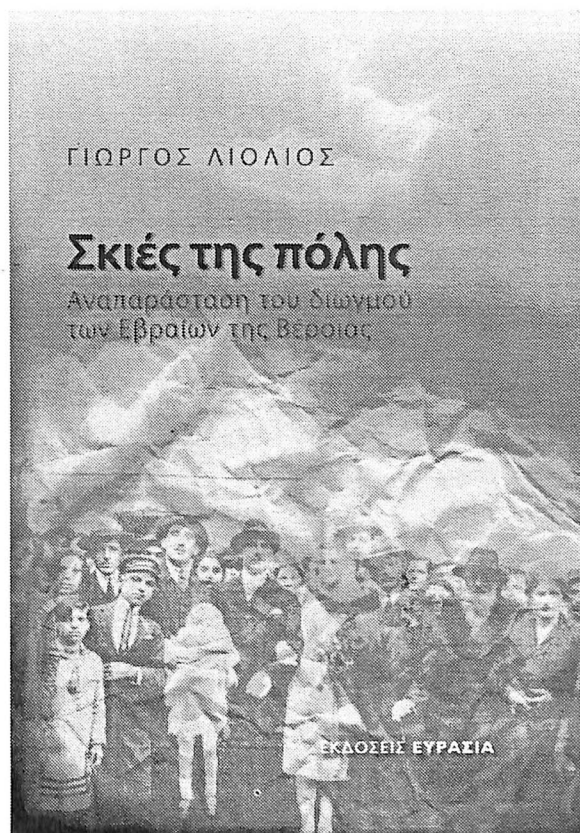
Όλα όμως παρέρχονται κι εκείνο που μένει είναι οι στιγμές δημιουργίας που έζησαν οι συμμετέχοντες στο έργο και φυσικά το ίδιο το γεγονός που καταγράφεται από την ιστορία. Αυτό το έργο καλούμαστε να συνεχίσουμε και να στηρίζουμε και σήμερα.

Η συμμετοχή στα θεατρικά δρώμενα της πόλης παράγει ατμόσφαιρα δημιουργίας, γεννά καλλιτέχνες, συζητήσεις, εμπνεύσεις, κίνητρα, σχόλια. Και είμαι βέβαιος πως αντίθετα απ' ότι πολλοί μπορεί να νομίζουν η Βέροια και παράδοση έχει και δημιουργούς έχει και υποδομές έχει. Όλοι μας ας φροντίσουμε, καθένας από τη μεριά του, να συνταιριάζουν όλα αυτά στη δημιουργία. Ιδιαίτερα τούτη την εποχή που η «τρομοκρατία» μιας οικονομικής κατάρρευσης ίσως καταφέρει να μας αφυπνίσει από τη ραστώνη του βολέματος και να μας θεραπεύσει από την επιδημία της απληστίας.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ:

Γιώργος Λιόλιος (Βέροια, 1968).

Σπούδασε δημοσιογραφία και νομικά. Ζει στη Βέροια, όπου εργάζεται ως δικηγόρος. Παράλληλα, ασχολείται συστηματικά με την έρευνα της ιστορίας του Εβραϊσμού της Ελλάδας. Κείμενα του για την ιστορία των εβραϊκών κοινοτήτων δημοσιεύθηκαν κατά καιρούς σε διάφορα περιοδικά έντυπα (στην Ελλάδα και στη Σερβία), σε δικτυακούς τόπους καθώς και στον τιμητικό τόμο για το Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Ελλάδας. Η παρούσα έκδοση είναι το πρώτο έργο μιας σειράς θεματικών μελετών του για την διαδρομή του Εβραϊσμού της Βέροιας (από τους ελληνοιστικούς χρόνους ως τον 20ο αιώνα). Το πρώτο του βιβλίο με τον τίτλο *Ίχνη Εβραϊκής Παρουσίας στη Σίφνο* (2007) κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ευρασία.

Σκιές της πόλης

Μιχάλης Κατσιμίτσας
Επιμελητής εκδόσεων

*Life's but a walking shadow, a poor player
That struts and frets his hour upon the stage
And then is heard no more.
(W. Shakespeare, Macbeth)*

Η πορεία του ανθρώπου στα μονοπάτια της Ιστορίας είναι μια εναλλαγή φωτός και σκότους. Στο φως βρίσκονται όσα έχουν σωθεί από τη λήθη και μας διδάσκουν το παρελθόν μας. Στο σκοτάδι περιμένουν όλα

μέχρι τουλάχιστον να πέσει πάνω του μια ακτίδα και να του δώσει ύπαρξη.

Υπάρχει, όμως, και μια ενδιάμεση κατάσταση: αυτή της σκιάς. Η ιδιομορφία της σκιάς είναι ότι υπάρχει μόνο στο φως, αλλά ανήκει στο σκοτά-

εκείνα που ακόμα δεν έχει καταστεί δυνατό να ανακαλύψουμε και που ίσως ποτέ να μη βρούμε. Ό,τι έχει δει το φως υπάρχει, ως παρελθόν. Ό,τι έχει πνιγεί στο σκοτάδι απλά έχει εξαφανιστεί –

δι. Είναι αυτό που θέλει να φανερωθεί, αλλά δεν μπορεί και περιφέρεται στο φως αναζητώντας εκείνον που θα το αναδείξει. Οι σκιές της Ιστορίας είναι όλα εκείνα τα γεγονότα που συνοδεύουν

το παρελθόν μας, αλλά τα οποία, ενώ υποψιαζόμαστε ή με κάποιον τρόπο γνωρίζουμε πως έχουν συμβεί, για τον οποιονδήποτε λόγο δεν έχουμε ακόμα φωτίσει.

Με τις **Σκιές της πόλης** (εκδ. Ευρασία) ο Γιώργος Λιόλιος φέρνει στο φως μία από τις σκιές της ιστορίας της Βέροιας: την τύχη των Εβραίων της πόλης την περίοδο της γερμανικής Κατοχής.

Πρόκειται για ένα βιβλίο που λειτουργεί σε διάφορα επίπεδα. Στο πρώτο κεφάλαιο ο συγγραφέας μας δίνει μια γενική, εμπεριστατωμένη εικόνα του τρόπου με τον οποίο έγινε ο διωγμός των Εβραίων της Βέροιας από τους Γερμανούς. Στο χρονικό αυτό ζούμε τη μετατροπή της πόλης της Βέροιας από μια κατακτημένη περιοχή σε έναν τόπο που διαιρείται μεταξύ των κατακτητών και σταδιακά μετατρέπεται σε θανάσιμη παγίδα για τους Εβραίους κατοίκους της, τους οποίους οι Γερμανοί κατακτητές προσπαθούν να ξεγελάσουν (και, εν πολλοίς, το καταφέρνουν), ώστε να τους συλλάβουν με τη μικρότερη δυνατή αντίσταση και να τους στείλουν στο κολαστήριο του Άουσβιτς/Μπιρκενάου.

Το δεύτερο κεφάλαιο είναι ένα προσκλητήριο νεκρών και επιζώντων. Πέρα από την αναμφισβήτητη ιστορική αξία που έχει η καταγραφή των ονομάτων αλλά και των στοιχείων εκείνων που χάθηκαν στα ερέβη του ναζιστικού καθεστώτος, το ξεφύλλισμα (πόσο μάλλον η ανάγνωση) αυτών των σελίδων είναι συγκλονιστική! Κάθε φορά που ο αναγνώστης διαβάσει ένα όνομα (από τα 460), έχει την αίσθηση πως αυτός ο άνθρωπος αναδύεται από το σκοτάδι του άδικου χαμού του και αποκτά τη θέση του στην Ιστορία προσθέτοντας ταυτόχρονα τη δική του καταγγελία εναντίον της ναζιστικής θηριωδίας. Από την άλλη, ο κατάλογος των 136 επιζώντων δίνει στον αναγνώστη μια ανακούφιση για αυτούς που σώθηκαν, η οποία ωστόσο μετατρέπεται σε θλίψη όταν συγκρίνει τους αριθμούς νεκρών και ζώντων.

Έχοντας περάσει από την ιστορική αφήγηση του συγγραφέα στην κραυγή της επιβεβλημένης σιωπής των πρωταγωνιστών, όπως αυτή εκδηλώνεται με τους καταλόγους του δεύτερου κεφαλαίου, στο τρίτο κεφάλαιο το λόγο τον έχουν οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές. Εδώ, λοιπόν, διαβάζου-

με τις διηγήσεις ορισμένων από τους επιζώντες Εβραίους της Βέροιας σχετικά με τη ζοφερή εκείνη περίοδο. Οι αφηγήσεις αυτές είναι μια πόρτα που μας βγάζει στη Βέροια της Κατοχής και μας δίνουν το κολάζ των χρωμάτων της ζωής εκείνης της περιόδου. Κι αν και είναι αλήθεια πως σε αυτό κυριαρχούν οι σκοτεινές αποχρώσεις, πού και πού ο αναγνώστης συναντά και ελάχιστα, φευγαλέα χαρούμενα χρώματα, όπως στην ιστορία που αφηγείται ο Νίκος Σιδηρόπουλος με τα εβραϊόπουλα που φιλοξενούσε ο Πέτρος και την ανακάλυψή τους από έναν Ιταλό λοχία.

Το βιβλίο κλείνει κάνοντας κύκλο, αφού στο τελευταίο κεφάλαιο εμφανίζεται και πάλι ο συγγραφέας, ο οποίος μας εξιστορεί το τέλος της γερμανικής Κατοχής, την επιστροφή των επιζώντων στη Βέροια, το τι συνάντησαν εκεί και το πώς ξανάρχισαν τη ζωή τους. Εδώ βλέπουμε τη χαρά τη ζωής να ξεφυτρώνει μέσα από τα συντρίμια της ναζιστικής καταστροφής.

Οι Εβραίοι της Βέροιας πέθαναν δύο φορές. Ο πρώτος θάνατος ήταν η εξόντωση από τους Γερμανούς ναζιστές. Ο δεύτερος ήταν η λήθη από όλους εκείνους που είχαν τη δυνατότητα να τους κρατήσουν στο φως, αλλά αποφάσισαν να τους ρίξουν στο σκοτάδι. Έγιναν το όνειρο μιας σκιάς, όπως λέει για τον άνθρωπο γενικά ο Πίνδαρος. Με τις **Σκιές της πόλης**, όμως, ο Γιώργος Λιόλιος τους τράβηξε από την ανυπαρξία και μας τους παρουσιάζει στην ιστορική τους πραγματικότητα, ως ανθρώπους που έζησαν, υπέφεραν και υπέστησαν, κυριολεκτικά ή μεταφορικά, έναν από τους χειρότερους θανάτους που μπορεί να τύχει σε άνθρωπο.

Τέλος, για την πληρότητα της αναφοράς θα έπρεπε να αναφερθούμε στο παράρτημα που συνοδεύει τα κείμενα του βιβλίου. Το παράρτημα περιλαμβάνει ένα πλούσιο εικονογραφικό υλικό: σπάνιες φωτογραφίες, ντοκουμέντα, έγγραφα, αποσπάσματα εφημερίδων, πίνακες και χάρτες. Είναι ένας υπομνηματισμός που βοηθάει λειτουργικά στην προσπέλαση των κειμένων, ενώ τον ίδιο σκοπό επιτελεί το χρονολόγιο των σημαντικότερων γεγονότων της εξεταζόμενης περιόδου καθώς και το λημματικό ευρετήριο που ακολουθεί τον εκτενή και πλούσιο βιβλιογραφικό κατάλογο.

Βέροια - Το μίσος (1941-1944)*

Γιώργος Λιόλιος, Σκιές της πόλης - Αναπαράσταση του διωγμού των Εβραίων της Βέροιας, Αθήνα 2008, εκδ. Ευρασία

Λέων Α. Ναρ,

- Δρ Νεοελληνικής Φιλολογίας Α.Π.Θ.

Ξέρω πολύ καλά ότι το Ολοκαύτωμα αποτελεί το μεγαλύτερο έγκλημα της σύγχρονης ιστορίας. Ξέρω πολύ καλά ότι η φυσιολογική, με το πέρασμα του χρόνου, απώλεια των επιζώντων της τραγωδίας αναζωπυρώνει, κατά καιρούς, την επιχειρηματολογία των αμφισβητών του μέγιστου αυτού εγκλήματος. Ξέρω όμως επίσης ακόμα καλύτερα ότι τα τελευταία χρόνια η ιστορία του ελληνικού εβραϊσμού, ως κεφάλαιο πάντα της ελληνικής εθνικής ιστορίας, έχει αποκτήσει τους δικούς της πανάξιους διαχειριστές μνήμης. Ένας από αυτούς είναι και ο Γιώργος Λιόλιος, ο συγγραφέας του βιβλίου *Ο διωγμός των Εβραίων της Βέροιας* (Αναπαράσταση μέσα από τις μαρτυρίες των θυμάτων και των θεστών).

Το βιβλίο, που θα κυκλοφορήσει στις αρχές του επόμενου μήνα, καλύπτει την υπερδισχιλιετή διαδρομή του εβραϊκού στοιχείου στην Βέροια. Ενδελεχέστατο και εκτεταμένο, αναδεικνύει, με αξιοσημείωτη επιστημονική ευθυκρισία, την ιστορία της Ισραηλιτικής Κοινότητας της Βέροι-

ας. Μόνο ένας παθιασμένος ερευνητής σαν τον Γιώργο Λιόλιο μπορεί να δαμάσει ένα έργο τόσο εντυπωσιακό σε όγκο, μόνο ένας παθιασμένος ερευνητής είναι σε θέση να τεκμηριώσει τον αριθμό και τα ονόματα των θυμάτων των ναζιστικών διώξεων στη Βέροια, μόνο ένας παθιασμένος ερευνητής μπορεί να στηρίξει με επάρκεια τα πορίσματα των ερευνών του με σχετικά έγγραφα, με σπάνιες φωτογραφίες, με χάρτες και με κατατοπιστικούς πίνακες που δίνουν τη δυνατότητα στον αναγνώστη να κατανοήσει ευκολότερα τα κείμενα του βιβλίου.

«Έβλεπα, αν και δεν τους γνώριζα, τους Πίντο,

* Αναδημοσίευση από το περιοδικό Soul (τ. 29, Οκτώβριος 2008)

τους Σαρφατήδες, τους Μορδεχάι και τόσους άλλους... κρυφοκοίταγα τους γεροντότερους ζωσμένους τα ταλεθ και τα τεφιλίμ να προσεύχονται. Μπορούσα μέσα από τις διηγήσεις των επιζησάντων των διωγμών από τους Γερμανούς να φανταστώ μικροστιγμιότυπα της προπολεμικής ζωής» τονίζει ο συγγραφέας χαρακτηριστικά σε κάποια από τις σελίδες του βιβλίου του. Αυτή ακριβώς η βιωματική σχέση του με την πόλη του επιτρέπει να κατανοεί νοοτροπίες και συμπεριφορές, να ανακαλεί ξεθωριασμένες μνήμες και να τις τοποθετεί, τελικά, στη συλλογική μνήμη της γενέτειράς του, μια και η ιστορία της εβραϊκής κοινότητας της Βέροιας είναι κομμάτι της ιστορίας ολόκληρης της πόλης και δεν αφορά, φυσικά, μόνο τους Εβραίους κατοίκους της.

Ο Γιώργος Λιόλιος εξηγεί και αναλύει διεξοδικά τα συμφραζόμενα που οδήγησαν στις διώξεις του εβραϊκού στοιχείου της Βέροιας, αναδεικνύει στις σωστές τους διαστάσεις το ρόλο των πρωταγωνιστών και αναζητά τις ευθύνες τους για την τύχη του εβραϊκού πληθυσμού. Ο Λιόλιος όμως δεν σταματά στο Ολοκαύτωμα. Αναλαμβάνοντας, θα έλεγε κανείς, χρέη σύγχρονου κοσμικού ραβίνου ερευνά και τη μεταπολεμική κατάσταση της Ισραηλιτικής Κοινότητας στη Βέροια, ψάχνει να βρει ζητήματα που αφορούν την αποκατάσταση των ελάχιστων που επέζησαν από τη φρίκη του θανάτου και καταγράφει τις προσπάθειες προσαρμογής τους στην ολότελα διαφορετική νέα πραγματικότητα. «Σιδηροδρομικός

σταθμός», «Χάβρα» και «Εβραϊκά», οι πρώτες παρείστικες αποδράσεις του συγγραφέα, που έμελλε, όπως ο ίδιος υποστηρίζει στο βιβλίο του, να τον καθορίσουν, καθώς αυτές οι συνιστώσες ύφαναν την επιλογή της ιστορικής έρευνάς του σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο ίδιος ένωθε σαν αυτή η πόλη να ήθελε να προσπεράσει ή να κρύψει το εβραϊκό παρελθόν της.

Ας μη ξεχνάμε ότι η εβραϊκή κοινότητα της Βέροιας ήταν μια πολυάριθμη, σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της πόλης, κοινότητα που αριθμούσε 470 μέλη (1916). Η κοινότητα είχε έντονη παρουσία στην πόλη, διατηρούσε αθλητικό σύλλογο με την ονομασία «Γκεουλά», λειτουργούσε κοινοτικό σχολείο, ενώ ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ήταν ότι συνδεόταν παραδοσιακά με την Ισραηλιτική Κοινότητα της Θεσσαλονίκης. Η έλλειψη σφοδρών οικονομικών ανταγωνισμών στην πόλη εμπέδωσε μια παραδειγματική ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ των διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων, παρά το ότι οι Εβραίοι χρησιμοποιούσαν την Ισπανοεβραϊκή γλώσσα, γεγονός που δυσχέραινε την καλλιέργεια στενότερων διακοινοτικών σχέσεων.

Στις 13 Φεβρουαρίου 1943 ο Γερμανός Διοικητής της Θεσσαλονίκης επιβάλλει στον αρχιραβίνο της Δρ Κόρετς να φροντίσει για την πιστή εφαρμογή των ρατσιστικών νόμων σε όλες τις Εβραϊκές Κοινότητες που υπάγονταν στη Γερμανική διοίκηση Θεσσαλονίκης-Αιγαίου, επομένως και στη Βέροια. Στην Κοινότητα ξεκινά ένας κύ-

κλος συζητήσεων και σφοδρών αντιπαράθεσεων που αφορούν τη διαχείριση της κρίσης, από την στιγμή που η Ισραηλτική Κοινότητα της Βέροιας είχε μείνει πλέον μετέωρη, αποκομμένη από το παραδοσιακό έρεισμά της, την Ισραηλτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με το βιβλίο, τη στιγμή που το γραφείο του ΕΑΜ στη Βέροια πληροφορήθηκε τις δόλιες κινήσεις των Γερμανών σε βάρος των Εβραίων της γερμανικής ζώνης, προσέγγισε τη διοίκηση της Κοινότητας, προκειμένου να καταστρωθούν από κοινού σχέδια διαφυγής του εβραϊκού πληθυσμού της πόλης σε ανταρτοκρατούμενες περιοχές του Βερμίου ή των Πιερίων. Διαπραγματεύτηκαν λύσεις που τελικά ναυάγησαν. Ένα πέπλο μυστηρίου περιπλέκεται γύρω από τους λόγους της απόρριψης του σχεδίου από το συμβούλιο της Κοινότητας που, ωστόσο, δεν αναζήτησε άλλο σχέδιο διαφυγής. Μάρτυρες των κρίσιμων διαπραγματεύσεων από την πλευρά του ΕΑΜ σημειώνουν ότι το ναυάγιο της επιχείρησης οφείλεται στην άρνηση της Κοινότητας να καλύψει την τεράστια οικονομική δαπάνη που απαιτούνταν. Βέβαια πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας και το γεγονός ότι οποιαδήποτε κίνηση εκατοντάδων ανθρώπων σε συνθήκες συνομηλικές μέσα σε μια μικρή πόλη σαν τη Βέροια όπου η παραμικρή κίνηση γινόταν αμέσως αντιληπτή, κάθε άλλο παρά εύκολη ήταν. *«Το ευτύχημα... ήταν ότι είχαμε καλούς φίλους μεταξύ των χριστιανών συμπολιτών μας, διατεθειμένους να μας βοηθήσουν...»*, επισημαίνει ένας επιζών του ολοκαυτώματος και έτσι 148 Εβραίοι, χάρη στην ανυστερόβουλη συνδρομή των χριστιανών συμπολιτών τους και απλών χωρικών, κατόρθωσαν να φυγαδευτούν στα γύρω χωριά των Πιερίων

και του Βερμίου. Οι υπόλοιποι, μαζί με τους Εβραίους της Φλώρινας, τα 970 μέλη της Ισραηλτικής Κοινότητας Διδυμοτείχου, τα 160 της Κοινότητας Ορεστιάδας και τα 32 του Σουφλίου, μαζί με μια ομάδα Εβραίων της Θεσσαλονίκης αναχώρησαν για το μοιραίο ταξίδι. Ο ακριβής αριθμός των θυμάτων της ναζιστικής θηριωδίας που γνώρισαν οι Εβραίοι κάτοικοι της Βέροιας είναι ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα: Ο επίσημος κατάλογος του Κεντρικού Ισραηλτικού Συμβουλίου, πάντως, κάνει λόγο για 382 θύματα.

Ο Γιώργος Λιόλιος, επιχειρώντας να συλλέξει θραύσματα μνήμης, συνομιλεί με την ίδια του την πόλη, με εκείνους που έζησαν στην Μπαρμπούτα, την εβραϊκή συνοικία της Βέροιας, και με άλλους που στοίχειωσαν τη μνήμη της, διαβάζει και ξαναδιαβάζει τις μαρτυρίες των επιζώντων, ρωτά τους συμπολίτες, τους γονείς και τους προσωπικούς του φίλους για να συμπληρώσει τα όποια κενά της έρευνάς του. Επιβεβαιώνει ότι το παρελθόν δεν παραμένει ποτέ αμετάβλητο, αλλά τροποποιείται με βάση τα νέα ερωτήματα που διαρκώς τίθενται, τις νέες ερμηνείες που επιχειρούνται. Με την κυκλοφορία του βιβλίου ανοίγει στη Βέροια, αλλά και στην υπόλοιπη Ελλάδα, ένας σημαντικός διάλογος που αφορά την ιστορία της πόλης και αποκαλύπτονται ξεχασμένες φωνές του παρελθόντος που ο Γιώργος Λιόλιος ενορχηστρώνει δημιουργικότητα. Και το καταφέρνει γιατί έχει την μοναδική ικανότητα να μεταβαίνει στο λόγο του από το μικροσκοπικό στο μακροσκοπικό και να συνδυάζει στην αφήγησή του τη γλαφυρότητα με την επιστημονική ευρύτητα.

Το πογκρόμ της Βέροιας*

Μια συγκλονιστική εξιστόρηση για την εξόντωση των εβραίων
της μακεδονικής πόλης από τους ναζιστές

του Δημήτρη Χουλιαράκη

Μπενρουμπή Μαζαλτόβ, του Σάμπη και της Τζεντίλ. Αφανίστηκε στο Αουσβιτς-Μπιρκενάου το 1943 σε ηλικία ενός έτους. Ασσέρ Μπέλλα, του Οβαδιά και της Μαθίλδης. Αφανίστηκε στο Αουσβιτς-Μπιρκενάου το 1943 σε ηλικία 26 ετών. Σαμουέλ Πέρλα, του Μεντές και της Μαθίλδης. Αφανίστηκε στο Αουσβιτς-Μπιρκενάου το 1943 σε ηλικία οκτώ ετών. Στρούμσα Ιακό, του Ασσέρ και της Ντουντού. Αφανίστηκε στο Αουσβιτς-Μπιρκενάου το 1943 σε ηλικία τριών ετών. Χανανιά Σολομών, του Αζαριά. Αφανίστηκε στο Αουσβιτς-Μπιρκενάου το 1943 σε ηλικία 55 ετών. Το προσκλητήριο των νεκρών είναι μακρύ. Οικογένειες ολόκληρες εβραίων της Βέροιας εξοντώθηκαν από τους ναζί το 1943, ακολουθώντας τη μοίρα έξι εκατομμυρίων ομοθρήσκων τους οι οποίοι μαρτύρησαν στα κρεματόρια μόνο και μόνο επειδή γεννήθηκαν σημίτες. Συνολικά 460 νεκρούς θρήνησε η εβραϊκή κοινότητα στην πόλη αυτή της Δυτικής Μακεδονίας, ενώ 136 ακόμη είχαν την τύχη να γλιτώσουν από τα νύχια της Γκεστάπο και να διασωθούν. Ο Λιόλιος στο πολυσέλιδο και άριστα τεκμηριωμένο βιβλίο του μας δίνει μια συγκλονιστική εικόνα του πογκρόμ που εξαπέλυσαν οι αρχές κατοχής εναντίον των 150 εβραϊκών οικογενειών της πόλης, συμπληρώνοντάς το με πλήθος φωτογραφίες, χάρτες, πίνακες, χρονολόγιο γεγονότων και βιβλιογραφία. Έτσι η υποδειγματική αυτή προσέγγιση ζωντανεύει στα μάτια μας με τρόπο μοναδικό έναν τυπικό διωγμό μιας εβραϊκής κοινότητας σε μια μικρή πόλη της Βόρειας Ελλάδας. Πάντως, όπως υπογραμμίζει στην εισαγωγή του ο συγγραφέας, η ομιλία του στον Δικηγορικό Σύλλογο της Βέροιας, μέσα από την οποία ξεπήδησε το βιβλίο του, έγινε δεκτή μάλλον αμήχανα. Κάποιοι συνάδελφοί του νομικοί δεν δέχτηκαν να παρευρεθούν, ενώ άλλοι έστειλαν επιστολή στον πρόεδρο του συλλόγου, διαμαρτυρόμενοι για την επιλογή του παραδείγματος των εβραίων και όχι των Ποντίων, όπως είπαν, που «είναι δικό μας αίμα», ή έστω των Αρμενίων ή των Ρώσων θυμάτων των ναζί.

Ενας ραβίνος θυμάται

Οι μαρτυρίες τις οποίες συγκέντρωσε ο Λιόλιος ανασυνθέτουν γλαφυρά την ατμόσφαιρα της εποχής. Όπως θυμάται ο ραβίνος στη συναγωγή της Βέροιας Αζαρία Χανανιά Σαμπετάι, την άνοιξη του 1941 οι αρχές κατοχής έκλεισαν όλους τους εβραίους σε γκέτο, σε μερικούς παλιούς και άθλιους δρόμους. Είναι υποχρεωμένοι να φορούν ένα ειδικό σήμα. Το σχολείο τους σφραγίζεται. «Πρέπει να φύγουμε- είπα στη γυναίκα μου- και προτρέπω και άλλους να κάνουν το ίδιο. Πώς όμως ν' αφήσουμε μονομιάς όλα όσα με τόσο κόπο και τόσα χρόνια είχαμε συγκεντρώσει; Η αδελφή μου Εσμεράλδα και ο σύζυγός της μας ακολουθούν. Περπατούμε όλη τη νύχτα για να φθάσουμε στο χωριό Σφηκιά. Ο αδελφός μου και η γυναίκα του, εξαντλημένοι, μένουν στο χωριό. Θα σκοτωθούν σε μια γερμανική επιδρομή. Σκοτώνουν αδιακρίτως Έλληνες και Εβραίους. Μόνο το 1951 μπορώ να βρω τα πτώματά τους και να τα μεταφέρω στη Θεσσαλονίκη». Όπως λέει ο ραβίνος, κρύβονταν ανάμεσα στους χωρικούς. Τη νύχτα λαγοκοιμούνταν. Με τον παραμικρό ψίθυρο «έρχονται», έφευγαν στα βουνά. «Οι χωρικοί ήταν καλοί, αλλά φτωχοί. Έπρεπε επίσης να δώσουν

* Αναδημοσίευση από το ΒΗΜΑ της ΚΥΡΙΑΚΗΣ, 8/2/2009

τη συνεισφορά τους στους παρτιζάνους. Η είδηση των εκτοπίσεων έφθασε και σε μας. Είχαμε μεγάλη έγνοια για την τύχη των ομοθησικών μας. Υποθέταμε πως μια σκληρή μοίρα τους περίμενε στην Πολωνία, αλλά κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί τι ήταν ο φρικτός θάνατος στους θαλάμους των αερίων. Δεν το μάθαμε παρά μετά τον πόλεμο. Παλαιά, κατά είκοσι αιώνες, η κοινότητά μας χάθηκε μέσα σε λίγες μέρες».

Το φουστάνι της χωρικής

Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που Έλληνες με κίνδυνο της ζωής τους έκρυψαν εβραίους. Η οικογένεια του Σαρφατή-Αζαρία που ήταν τραπεζίτης δεν πήρε τον δρόμο για την Κεντρική Ευρώπη, ύστερα από επιμονή της συζύγου του Σαρίνας. Εβαλαν λίγα ρούχα σε σάκους και το έσκασαν στα χωριά των Πιερίων. «Καθώς φθάσαμε στο σημείο να ζητιανεύουμε- λέει η Σαρίνα-, εγώ πήγαινα κι έραβα με το μεροκάματο σε οικογένειες διαφόρων χωρικών. Τα παιδιά μου δουλεύανε στα χωράφια για λίγο ψωμί. Ο σύζυγός μου, ανήσυχος για την τύχη των ομοθησικών μας, έπεσε άρρωστος βαριά. Τον έβλεπα να λιώνει κάθε μέρα. Αποφάσισα λοιπόν να πάω στη Βέροια να φέρω φάρμακα. Δανείσθηκα το φουστάνι μιας χωρικής κι έφθασα μπροστά στο σπίτι μου. Είναι νύχτα. Χτυπώ στη γειτόνισσα. "Α!- είπε- Κυρία Σαρίνα, εσείς είσθε ξυπόλητη. Πήραν όλους τους εβραίους κι έχουν επιτάξει το σπίτι σας οι Γερμανοί". Την παρακάλεσα να πάει να μου βρει κάτι ρούχα που είχα αφήσει σ' ένα μπαούλο. Πήγε. Υστερα πήγα στο γιατρό μας. Δεν θέλουν να μ' ανοίξουν. Αρχισα να παρακαλώ. Επιτέλους με αναγνωρίζουν και μου δίνουν φάρμακα. Γύρισα στο χωριό κι έτσι χάρις στους Έλληνες φίλους της Βέροιας και στους καλούς χωρικούς, που όλοι τους ξέρανε πως είμαστε εβραίοι, κατορθώσαμε να γλιτώσουμε. Όταν επιστρέψαμε στη Βέροια, που είχε αδειάσει από τον εβραϊκό πληθυσμό, τότε κατάλαβα καλά πόσο δίκιο είχα που δεν πίστεψα τις διαβεβαιώσεις του αρχηγού της Κομαντατούρ. Στην Πολωνία πηγαίναμε για να πεθάνουμε...».

ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Κ.Ε.Π.Α. Δ. ΒΕΡΟΙΑΣ
Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Τοπικής Ιστορίας

ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Παύλου Μελά και Μπιζανίου
Τηλ. κέντρο: 2331078100, 2331078127, Fax: 2331027914

Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού
Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο

ΧΩΡΟΣ ΤΕΧΝΩΝ
Παύλου Μελά & Μπιζανίου
ΑΝΤΩΝΙΑΔΕΙΟΣ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΤΕΧΝΩΝ
Αντωνιάδη 19

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΘΕΑΝΩ ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ»
Θ. Ζωγιοπούλου 3, τηλ. 2331024879

ΑΙΘΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ «Όλγανος»
Ολγάνου 19, τηλ. 2331028277

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
Ιεραρχών 4, τηλ. 2331023880

ΘΕΡΙΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ «Μελίνα Μερκούρη»
Άλσος Παπάγου, τηλ. 2331072654

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ
Κουντουριώτη 8, τηλ. 2331067308 & 2331026877